

TRIMITAS

JAUNŪJŲ ŠAULIŲ
STOVYKLOSE –
LYDERYSTĖS UGDYMAS

9771392475004

1,99 €

TAVO KALIBRO UNIVERSITETAS

GENEROLO
JONO ŽEMAIČIO
LIETUVOS KARO
AKADEMIJA

www.lka.lt

+370 682 31072

lka.atranka@mil.lt

© „Trimitas“, 2021
Leidinio indeksas 5291.
ISSN 1392-4753

Autorių dėmesiai - medžiagų kitam numeriui laukiame iki einamojo mėnesio 10 dienos imtinai!

Vyr. redaktorė Dovilė Pukertaitė
Kalbos redaktorė Sandra Balžekaitė
Korespondentas Valdas Kilpys
Dizainas Greta Janutytė, Paulius Budrikis (CRITICAL)
Maketas Greta Janutytė

Redakcijos kolegija:
Dovilė Pukertaitė (LŠS viešųjų ryšių specialistė)
Tadas Venskūnas (LŠS vado pavaduotojas, jaunujų šaulių vadas)
Irena Šalaviejiėnė (LŠS išėivijoje šaulė)
Gražvydas Zulanis (CV narys)
Skaidrilė Grigaitė-Mockevičienė (LŠS studentų korporacijos „Saja“ narė, CV narė)
Gediminas Jankus (CV narys)
Edgaras Diržius (CV narys)

Atstovai užsienyje: LŠS išėivijoje (JAV) J. R. Butkus
Torontas (Kanada) V. Pūtvio kuopos vadas V. Pečiulis

Viršelio autorė: Gabija Karnilaitė

Leidėjas: Lietuvos šaulių sąjunga
facebook.com/sauliusajunga.lt

Adresas: Laisvės al. 34, LT-44240 Kaunas, Lietuva.
el. p. redakcija@sauliusajunga.lt

LIETUVOS ŠAULIŲ ŽURNALAS

2021 m. Nr.7 (1346)

Tiražas 1500 egz.

TRIMITAS

Išleidžiamas
paskutinę kiekvieno
mėnesio savaitę.

ŠIAME NUMERYJE:

- 2 **LŠS KRONIKA.** Apdovanojimai. Kai darbai kalba patys už save
- 4 **LŠS KRONIKA.** Ministrės pirmininkės padėka šauliams
- 5 **JAUNIEJI ŠAULIAI.** Jaunujų šaulių stovyklose - lyderystės ugdymas | MANTAS PETRYLA
- 8 **VARŽYBOS.** „Karštos varžybos“ nešaltu oru | VALDAS KILPYS
- 10 **PETYS PETIN.** Lietuvos pasienio „sušaulinimas“ - svarbi parama pasieniečiams | VALDAS KILPYS
- 12 **VIENAS IŠ MŪŠŲ.** Patirtis - neįkainojama, kuo galima dalytis | DOVILĖ PUKERTAITĖ
- 15 **IŠMOKTOS PAMOKOS.** Išlikimas: apie tai, kas svarbu | GABRIELIUS E. KLIMENKA, EDUARDAS KLIMENKA
- 18 **GINKLAS.** Tarp žemės ir dangaus (I dalis) | GRETA KUČINSKAITĖ, JUSTINA NANORTAITĖ
- 23 **VALIA PRIEŠINTIS.** Kas yra mobilizacija?
- 24 **NUOMONĖ.** Taiki ginkluota Kinija | VALDAS KILPYS
- 26 **GINKLO BROLIAI.** Vertikali integracija - mokslas, karjera, pasitenkinimas, saugumas, užtikrintumas, pažanga | KAROLIS VALICKAS
- 30 **LŠS V. PUTVINSKIO-PŪTVIO KLUBAS.** LŠS V. Putvinskio-Pūtvio klubo visuotinis ataskaitinis-rinkiminis susirinkimas | STASYS IGNATAVIČIUS
- 32 **ĮDOMIOJI ISTORIJA.** Varputėnų kaimo šaulių veikla | JONAS KIRILIAUSKAS
- 36 **IŠ AUTOMOBILIŲ ISTORIJOS.** Ateities automobiliai. Vandeniui varomi automobiliai, II dalis | JONAS RINKEVIČIUS
- 42 **LAUKO VIRTUVĖ.** Padažas iš keptų pomidorų | VYTARAS RADZEVIČIUS
- 44 **GALVOSŪKIS.** Kryžiažodis „Vasarvydžio nakties sapnas“. Atsakykite į klausimus ir laimėkite prizą | KASTYTIS STUMBRYŠ

Kasdienės naujienos apie Lietuvos šaulių sąjungą skaitykite oficialiame tinklalapyje www.sauliusajunga.lt

Redakcijos nuomonė nebūtinai sutampa su autorių nuomone. Rankraščiai negrąžinami ir nerecenzuojami.

Dėl spaudos broko kreiptis į spaustuve.
Spausdino UAB „JUDEX SPAUDA“
Europos pr. 96C, LT-46351, Kaunas

Projektą „Valstybė ir asmuo: universalių sprendimų link“ (straipsniai „Patirtis - neįkainojama, kuo galima dalytis“, „Taiki ginkluota Kinija“) remia Spaudos, radijo ir televizijos fondas remimo fondas.

2021 m. skirta 3 500 eurų.

SPAUDOS,
RADIO IR
TELEVIZIJOS
RĖMIMO
FONDAS

APDOVANOJIMAI. KAI DARBAI KALBA PATYS UŽ SAVE.

„Trimito“ informacija

NUOTRAUKOS: R. Dačkus

Liepos 6-osios – Valstybės (Lietuvos karaliaus Mindaugo karūnavimo) ir „Tautiškos giesmės“ dienos proga Lietuvos Respublikos Prezidentas Gitanas Nausėda už nuopelnus Lietuvai, už jos vardo garsinimą pasaulyje Lietuvos valstybės ordinais ir medaliais apdovanojo mūsų šaliai nusipelnčius asmenis – įvairiausių profesijų ir biografijų žmones: iškilius kultūros, visuomenės veikėjus, mokslininkus, ištikimus Lietuvos draugus užsienyje. Taip pat už pasiaukojimą, tvirtą pareigos jausmą ir išskirtinę drąsą, pademonstruotą itin sudėtingomis COVID-19 aplinkybėmis gelbstint gyvybes, Žūvančiųjų gelbėjimo kryžiai po mirties įteikti dar devyniems Lietuvos medicinos darbuotojams.

Šis apdovanojimas yra visos Lietuvos šaulių sąjungos ir mūsų šaulių pilietiškumo bei savanorystės įvertinimas.

GINTARAS KORYZNA

Ekscelencijos įvertinimas leidžia suprasti, kad einu teisingais azimutais ir vertybinis kompasas nenusimušęs. Šis apdovanojimas – papildoma motyvacija, įkvėpimas šauliškai, savanoriškai veiklai.

ŽILVINAS NELIUBŠYS

Labai vertinu ir didžiuojuosi gavęs tokį garbingą apdovanojimą, kuris įpareigoja ir toliau būti ten, kur tuo metu yra poreikis paremti valstybines institucijas.

VYTAUTAS ŽYMANČIUS

Lietuvos Respublikos Prezidentas už nepriekaištingą šaulio tarnybą ordino „Už nuopelnus Lietuvai“ Komandoro kryžiumi apdovanojo plk. Gintarą Koryzną, buvusį Lietuvos šaulių sąjungos vadą, reikšmingai prisidėjusį prie Lietuvos šaulių sąjungos veiklos ir kovos su COVID-19, Karininko kryžiumi LŠS Vytauto Didžiojo šaulių 2-osios rinktinės vadą ats. kpt. Vytautą Žymančių, sutelkusį rinktinės šaulius, su kuriais drauge pandemijos metu stojo į kovą su COVID-19, ir LŠS štabo logistikos specialistą Žilviną Neliubšį – už reikšmingą indėlį kovojant su nematomu priešu priešakinėse linijose.

Nuoširdžiai sveikiname! x

MINISTRĖS PIRMININKĖS PADĖKA ŠAULIAM

LRV informacija

Birželio 28 dieną Ministrė Pirmininkė Ingrida Šimonytė susitiko su Lietuvos šaulių sąjungos nariais ir pasveikino juos su organizacijos 102-osiomis įkūrimo metinėmis. Premjerė padėkojo šauliams už nuolatinę pagalbą pandemijos metu ir dabar, talkinant pasienyje su Baltarusija.

„Visada būsiu Jums dėkinga, šaulių pagalbos pandemijos metu pervertinti niekaip neįmanoma, nes visur, kur reikėjo veikti čia ir dabar, pirmiausia atsirasdavo šauliai“, – sakė I. Šimonytė.

Per COVID-19 pandemiją šauliai budėjo ligoninėse, mobiliuosiuose koronaviruso patikros punktuose, oro uostuose, vakcinavimo centruose, keliuose, telkė pagalbą pažeidžiamoms visuomenės grupėms, padėjo teikiant komunikaciją dėl COVID-19.

„Šauliai žavi tuo, kad jiems priklauso daugybė įvairių skirtingo amžiaus, tautybių, lyčių, gebėjimų ir patirčių žmonių. Iš pastaruju metu vykstančių diskusijų kartais atrodo, kad geriau, jei visi būtų vienodi. Mano supratimu, tai klaidingas mąstymas, ir šauliai, kaip organizacija, tai ryškiai paneigia. Linkiu išlikti tokiems, kokie esate, – vieningiems įvairovėje, nes tai yra jūsų organizacijos stiprybė“, – sakė premjerė. x

JAUNŪJŲ ŠAULIŲ STOVYKLOSE – LYDERYSTĖS UGDYMAS

TEKSTAS IR NUOTRAUKOS: Mantas Petryla

Liepos 2–11 dienomis įvyko Lietuvos šaulių sąjungos organizuojama jaunųjų šaulių IV pakopos stovykla. Suplevėsavus Lietuvos šaulių sąjungos vėliavai 85 jaunieji šauliai iš visos Lietuvos susirinko Ruklos kariniame miestelyje, esančiame Kunigaikščio Vaidoto mechanizuotame pėstininkų batalione, kur dėl IV pakopos ženklelio pradėjo išbandymų kupiną stovyklą.

Tradiciškai IV pakopos šaulių sąjungos stovykloje galėjo dalyvauti tik pirmas tris pakopas turintys jaunieji šauliai, kurie stovykloje atlikdami jiems skirtas užduotis privalėjo parodyti lyderio savybes ir atsakomybę.

Jau pirmąją stovyklos dieną dalyviai privalėjo prisitaikyti prie griežtos dienotvarkės ir vos atvykę į Kunigaikščio Vaidoto mechanizuotą batalioną turėjo vos keletą valandų įsikurti ir susipažinti su kitų rinktinių jaunaisiais šauliais, mat jų jau laukė instruktoriai, kurie papasakojo apie stovyklos planą bei priskyrė šauliams kasdienės veiklos pareigas.

Iš karto po to įvyko iškilmingas stovyklos atidarymas, kuris tradiciškai prasidėjo Lietuvos šaulių sąjungos vado pavaduotojo-jaunųjų šaulių vado Tado Venskūno sveikinimo žodžiu. „IV pakopos stovykla yra aukščiausias laiptas jaunojo šaulio karjeroje, todėl jis reikalauja daug pastangų. Šiais metais stovykla kiek kitokia – jos trukmė yra 10 dienų, tad nusiteikite, kad iššūkių netrūks. »

Kad gautų IV pakopos ženklelį, jaunuoliai turi pademonstruoti ir teorines žinias, kurios ne mažiau svarbios už praktinius įgūdžius.

3

Būna, kad ne kiekvienam pavyksta išlaikyti IV pakopą, tačiau tai priklauso tik nuo jūsų, tad stovyklos metu, kai bus sunku, nepasiduokite, padėkite, palaikykite vieni kitus ir, tikiu, praėjus dešimčiai dienų susitikime šioje aikštėje, kai kiekvienam Jūsų galėsiu paspausti ranką bei įteikti IV pakopos baigimo pažymėjimą. IV pakopos stovyklos nuotykių tik prasideda, o savo sveikinimo kalbą noriu baigti drąsindamas, tikiu, turbūt ne vienam Jūsų jau girdėta fraze – skausmas laikinas, šlovė amžina, tad kryptingai ir ryžtingai siekite savo tikslo, dėl kurio čia visi susirinkote, – susirinkusį jaunimą stovyklos atidarymo metu drąsino Tadas Venskūnas. Nieko nelaukus po atidarymo ceremonijos jaunųjų šaulių laukė ginklo valdymo testai, kuriuos vedė krašto apsaugos savanorių pajėgų instruktoriai.

Jau antrąją stovyklos dieną jaunieji šauliai, kurie buvo išsilaikę ginklo valdymo testus, atliko šaudymą mažo kalibro ginklais. Kol šauliai, suskirstyti į skyrius, atliko šaudymo pratimus, kiti jaunuoliai treniravosi mėtyti imitacines granatas bei tobulino skirtingų šaudymo padėčių atlikimo būdus. Kitą dieną šaulių laukė medicinos kursas, kur šauliai plačiau sužinojo apie karinės medicinos pagrindus bei patys turėjo praktiškai atlikti pratimus – suteikti pagalbą imitavus įvairius susižeidimus.

Pagrindinė stovyklos idėja – patikrinti jaunųjų šaulių pasirengimą šaulio tarnybai, išugdyti lyderio savybes, pasitikėjimą savimi vykdamas praktines užduotis ir formuoti bei tobulinti kolektyvinio darbo įgūdžius. Viso to jaunieji šauliai mokėsi ne vienus metus pakopinėse stovyklose ir jiems organizuotuose kursuose, šioje stovykloje turėjo visas žinias patobulinti ir, siekdami IV pakopos ženklelio, pademonstruoti turimus įgūdžius. Stovyklos metu jaunieji šauliai mokėsi atpažinti kovinę techniką, atliko vietovės žvalgybą, žygio planavimą, orientavimąsi miške, pademonstravo savo topografijos žinias, išgyvenimą gamtoje ir komandos formavimo įgūdžius.

„Šie metai buvo tikras iššūkis tiek instruktoriams, tiek jauniems šauliams. Labai džiugu, kad beveik visus metus vykę nuotoliniai mokymai nesumenkino jaunųjų šaulių motyvacijos siekti IV pakopos ženklelio. Iš viso šiais metais šioje stovykloje dalyvavo 85 jaunieji šauliai, iš kurių sėkmingai IV jaunųjų šaulių pakopą užbaigė ir pažymėjimus gavo 57 jaunieji šauliai, o tai tik parodo jaunimo motyvaciją ir norą tobulėti, dėl to labai džiugu“, – sakė stovyklos vadovė – LŠS G9 skyriaus neformaliojo švietimo mokytoja Sandra Vavulė.

STOVYKLA – SUSIPAŽINIMAS SU KARINE TARNYBA

Nemaža dalis jaunųjų šaulių savo ateitį sieja su tarnyba Lietuvos kariuomenėje, todėl šią stovyklą įvardija kaip susipažinimą su kario gyvenimu. Griežta stovyklos rutina tapo savotišku išbandymu jauniems šauliams. Nors jiems tai – ketvirtoji pakopinė stovykla, ši pareikalavo ypač daug atsakomybės ir jėgų.

„Ši stovykla iš tikrųjų skiriasi tuo, kad tu jau pagaliau supranti, ką kariai patiria atlikdami nuolatinę privalomąją karinę tarnybą – atsitraukimas nuo šeimos, nuo mobiliojo telefono, kuris mūsų gyvenime yra labai svarbus, atsakomybė vykdant užduotis. Bendrai kalbant, ši stovykla yra tikrai sunkesnė, palyginti su kitomis pakopinėmis stovyklomis. Nors iš pradžių ir būna sunku, vėliau prisitaikai ir tampa tik lengviau“, – kalbėjo Suvalkijos šaulių 4-osios rinktinės jaunasis šaulys Paulius Girtas.

Jauniems šauliams savotišku išbandymu stovykloje tapo bendravimas su skirtingų rinktinių šauliais. Skirtingi identiški situacijų išgyvenimai ir sprendimo būdai stovyklos pradžioje kišo koją komandiškai susidirbti, tačiau stovyklai įsibėgėjus ir visiems artimiau susibendravus komandinis darbas tapo tikru malonumu.

„Man ši stovykla, galima sakyti, jau – šešta, gal net septinta, kurioje dalyvauju, nes esu buvęs stovyklose kaip jaunasis šaulys, kuris laikosi pakopą, ir porą kartų dalyvavau stovyklose kaip būrio vadas tiems, kurie laikėsi pakopą. IV pakopos stovykla skiriasi nuo kitų, nes jaunieji šauliai susirenka iš visų dešimties rinktinių, tai jaunimas, kuris turėjo labai įvairių kursų ir mokymų iki tol, per juos sukaupė įvairių patirčių, kuriomis gali pasidalyti šiandien tarpusavyje.

Kiekvienas čia esantis gali pasakyti, kaip reikia atlikti vieną ar kitą užduotį, kaip reikia daryti dalykus paprasčiau, pasiūlo įvairių sprendimo būdų. Kai tokia kompanija susirenka iš visų dešimties rinktinių, labai smagu, nes pamatai skirtingų patirčių, žinių bagažą turinčius bendraamžius. Žinoma, atvykus čia tiesiog pasimato, kad mes nesame labai atskiri, kad kiekviena rinktinė taip pat nėra atskira respublika ir visa tai parodo, kad mes galime dirbti išvien ir kad vis dėlto esame viena sąjunga“, – apie darbą su kitų rinktinių jaunaisiais šauliais kalbėjo Gen. Povilo Plechavičiaus šaulių 6-osios rinktinės jaunasis šaulys Julius Urbonas.

1

1. Kliūčių ruožas – vienas stovyklos organizatorių parengtų iššūkių.

2. Tradiciškai stovykloje kasmet renkamas geriausias kursantas – šiemet IV pakopos stovyklos instruktorių geriausias vertinimus susirinko Gen. P. Plechavičiaus šaulių 6-osios rinktinės jaunasis šaulys Julius Urbonas.

2

ŠAULIO KELIAS PASIRINKTAS NEATSITIKTINAI

„Taip išėjo, kad teko keisti mokyklą. Naujojoje mano mokykloje buvo jaunųjų šaulių būrelis ir mano mokytojai buvo šauliai, tad ir susidomėjau ta veikla. Vis dėlto Šaulių sąjungos veikla ir kariuomenė yra susijusi, o aš ateityje planuoju atlikti nuolatinę privalomąją karinę tarnybą arba siekti darbo valstybinėje sienos apsaugos tarnyboje, tai tapo priežastimis, kodėl užsirašiau į šį būrelį. Be to, mano auklėtoja pradėjo pasakoti vis daugiau ir daugiau apie jaunųjų šaulių veiklą, tad įstojau į Geležinio Vilko kuopą, taip viskas ir prasidėjo nuo mokyklos“, – apie pasirinkimą tapti jaunąja šaule kalbėjo Karaliaus Mindaugo šaulių 10-osios rinktinės jaunoji šaulė Dominyka Unčiurytė.

Stovykla iš jaunųjų šaulių pareikalavo labai daug fizinės ir psichologinės ištvermės, tačiau ankstesnių stovyklų patirtis leido jiems motyvuotai siekti IV pakopos pažymėjimo. Nors stovyklos metu buvo labai daug naujų veiklų, tai tik dar labiau sustiprino jaunimo motyvaciją ir troškimą sėkmingai įveikti stovyklą.

„Motyvacijos aš gaunu iš kelių šaltinių. Giliai giliai širdyje noriu išlaikyti IV pakopą, nes, kai laikiau III pakopą, man nepavyko

jos išlaikyti iš pirmo karto, todėl teko perlaikyti ir aš jau žinau, kas tai per jausmas. Tikrai nebuvo labai smagu, todėl dabar stengiuosi iš visų jėgų, kad šį kartą išlaikyčiau iš pirmo karto ir nereikėtų perlaikyti“, – apie motyvaciją ir norą tobulėti sakė Karininko Antano Juozapavičiaus šaulių 1-osios rinktinės jaunasis šaulys Andrius Kamarasas.

LIEPOS 6-OJI STOVYKLOJE PAMINĖTA KITAIP

Liepos 6-ąją jaunieji šauliai dalyvavo įvairiausiose veiklose, skirtose Valstybės – karaliaus Mindaugo karūnavimo dienai paminėti. Pirmojoje dienos dalyje jaunieji šauliai turėjo galimybę išmėginti sukarintą kliūčių ruožą, kuris jiems paliko bene didžiausią įspūdį. O vakare jaunimas išsiskirstė į dvi grupes. Vienos grupės laukė intelektualinis išbandymas – protmūšis, kurį sudarė trys dalys: valstybingumas, Mindaugo karūnavimas, Mindaugo Lietuva. Kita grupė dalyvavo paskaitoje ir turėjo progą plačiau sužinoti apie liepos 6-ąją dieną kaip valstybės gimimo dieną. Protmūšyje geriausiai pasirodę šauliai buvo apdovanoti Lietuvos šaulių sąjungos atminimo dovanomis. Na, o 21 valandą jaunieji šauliai kartu su visa Lietuva sugiedojo „Tautišką giesmę“.

IŠRINKTAS GERIAUSIAS STOVYKLOS ŠAULYS

Kaip ir kiekvienais metais stovyklos metu buvo renkamas geriausias jaunasis šaulys, kurio motyvacija, iniciatyvos ir paskirtų užduočių įvertinimas neliko nepastebėtas. Šiais metais geriausiu šauliu tapo Gen. Povilo Plechavičiaus šaulių 6-osios rinktinės jaunasis šaulys Julius Urbonas. Jam kaip paskatinimas toliau tobulėti įteikta Lietuvos šaulių sąjungos dovana. Vis tik pats J. Urbonas tokių įvertinimų pernelyg nesureikšmina, tačiau teigia, kad būtent Šaulių sąjunga jam davė drąsos siekti aukštų tikslų ateityje.

„Šaulių sąjunga mane labai pastūmėjo prie ambicingų planų. Gal tie planai ir nėra tiesiogiai susiję su Šaulių sąjunga, tačiau tai buvo tarsi postūmis gyvenime siekti daugiau, negu aš pats manau, kad galiu pasiekti. Būdamas Šaulių sąjungoje išsiginėjau dalykus, kuriuos noriu studijuoti, tai man padėjo susikaupti ir susirinkti informaciją apie aukštąjį mokslą. Labai džiaugiuosi, kad būtent Šaulių sąjunga labai prisidėjo kaip motyvacija siekti žinių ir patirties. Šiuo metu mane labiausiai traukia ekonomikos ir kinematografijos studijos“, – kalbėjo geriausias IV pakopos jaunasis šaulys. x

1

„KARŠTOS VARŽYBOS“ NEŠALTU ORU

Pirmosiomis liepos dienomis Lietuvos kariuomenės Divizijos generolo Stasio Raštikio Kazlų Rūdos poligonas vėl buvo pilnas civilinių automobilių. Šauliai gausiai rinkosi į geriausio šaulių skyriaus varžybas. Tai kelintus metus iš eilės vykstančios varžybos, kurių pagrindinis tikslas yra sustiprinti skyriaus lygmens karinį vienetą. Juk būtent skyrius yra labiausiai pergalę lemianti grandis.

KODĖL SKYRIUS?

Pirmiausiai todėl, kad skyrius yra bene mažiausia „ląstelė“, kurioje telpa visa pėstininkų profesijų paletė. Čia vienoje vietoje rasite visas pagrindines „kariškas profesijas“: paramediką, kulkosvaidininką, šaulį ir taiklų šaulį, bei, priklausomai nuo skyriaus specifikos, dar įvairių kitokių specializacijų. Būtent todėl skyriaus varžytuvės yra geriausiai karinį pasirėngimą identifikuojančios varžybos, kurių metu pasireikšti gali kiekvienas. Tuo pat metu skyriaus lygmens darbo sėkmė priklauso nuo bendrų veiksmų suderinimo, kolektyviškumo dvasios. Ne veltui sakoma, kad „vienas karo lauke ne karys“.

Kariuomenėje skyriaus varžybos rengiamos gana seniai, tačiau gera patirtis buvo perimta ir šaulių. Pirmiausia, kovinių. Pasak Saugumo ir operacijų ir planavimo skyriaus vedėjo ats. mjr. Raimundo Ardavičiaus, skyrius yra pradinis struktūrinis vienetas, ant kurio „lipdosi visa kita“.

TEKSTAS: Valdas Kilpys
NUOTRAUKOS: Skirmantas Vertelka

UŽDUOTYS

Užduočių parengimą koordinavusio vrs. Raimundo Gresiaus teigimu, užduotys parengtos atsižvelgiant į skyriaus vykdomas funkcijas. Jos iš tiesų įvairiapusės ir dar nenusistovėjusios. Tarkime, šiais metais į programą įtraukta loginė užduotis. Kitaip tariant, skyriaus nariai turi ne tik gerai išmanyti kariškas profesijas, bet ir būti sumanūs iškilus reikalui tvarkytis su netipinėmis situacijomis. Kažkuo panaši buvo ir karinės technikos atpažinimo užduotis, kai iš paveikslėliuose pavaizduotų piešinių šauliai turėjo atpažinti konkrečius karinės technikos modelius.

Puikus karių ir šaulių bendradarbiavimo pavyzdys – vandens kliūtis įveikimas su gumine valtimi. Saugumą užtikrinantys karo inžinieriai iš Juozo Vitkaus inžinerinio bataliono neslėpė susižavėjimo šaulių motyvacija. Dar viena „šlapią“ užduotis buvo kliūtis įveikta naudojantis pakabinta virve.

2

Suprantama, daugiausia dėmesio skirta kariniams dalykams: šaudymas iš automatinio šautuvo ir kulkosvaidžio, kliūčių ruožas ir granatų mėtymas yra bet kurio išmanymo kovotojo pradžia ir pabaiga. Nemažai emocijų kėlė ginklų surinkimo užduotis, kai varžybų dalyviai privalėjo atpažinti ir surinkti ant žemės pažertas įvairių modifikacijų ginklų detales į veikiančią šautuvą.

MEDICINA IR KITI DALYKAI

Kiekvieno šaulio pareiga – išmanyti taktinę mediciną. Būtent todėl jai buvo skirtas ypatingas dėmesys. Pasak Žilvino Neliubšio, kuris buvo atsakingas už šios užduoties koordinavimą, šiemet juntamas geresnis šaulių pasirėngimas. „Užduotys nebuvo sudėtingos, tačiau reikalaujančios didelio susiklausymo ir bendro darbo. Masyvus kirkšnies kraujavimas, hipotermija ir saugus sužeistojo evakuavimas kiekvieną skyriaus narį įpareigojo veikti bendram labai – kovos draugui išgelbėti“, – pasakojo instruktorius.

Įdomi ir net kiek juokinga situacija susiklostė transportuojant sužeistąjį. Pas mus įprasta, kad kojomis į priekį nešami tik anapilin iškeliavusio žmogaus palaikai, tačiau taktinės medicinos reikalavimai yra svarbesni ir patikrinti krauju. Pasitaiko atvejų, kai traumą ar sužeidimą patyręs asmuo privalo būti nešamas būtent kojomis į priekį (kai nėra šalmo arba evakuojant jį sraigtasparniu ir t. t.).

Varžybų metu kai kurie menčiau pasirėngę šauliai buvo linkę laikytis labiau liaudiškų papročių reikalavimų nei taktinės medicinos nuostatų. Ž. Neliubšys pasakojo, kad siekiant saugumo tuo konkrečiu atveju sužeistasis neštuvuose privalėjo būti transportuojamas būtent kojomis į priekį (pamestas šalmas ir miškinga vietovė bei priešiško apšaudymas), tačiau daugumai tai pasirodė nepriimtina dėl moralinių nuostatų. „Tai nėra kritinė klaida, tačiau kviečiu šaulius galvoti ir vertinti situaciją sveiku protu“, – šypsojosi šaulys.

REZULTATAI

Pradėkime nuo nugalėtojų – Vytauto Didžiojo šaulių 2-osios rinktinės komandos. Patys šauliai juokavo, kad ši komanda – ne tik karinių „profesijų“ mišinys, bet ir civiliniame gyvenime komandos nariai užsiima gana skirtingais dalykais. Po komandos vėliava susivienijo IT specialistas, stalius, vertėjas, mokslų daktaras, vadybininkas. Tai nesutrukdė jiems siekti bendros pergalės, kuri atėjo gana nelengvai.

Varžybų organizatoriai tvirtino, kad atotrūkis tarp komandų buvo itin nedidelis. Sėkmę lėmė vos keli taškai. Antrąją vietą užėmė šauliai iš Gen. P. Plechavičiaus šaulių 6-osios rinktinės pirmos vietos laimėtojams nusileido vos keliais taškais. Treti buvo klaipeidiškiai.

Vrs. R. Gresius džiaugėsi, kad geriausio skyriaus varžybos tampa ne tik proga pasivaržyti, bet ir galimybe dalytis patirtimi. „Šiemet sąmoningai visus šaulius subūrėme į bendrą palapinių miestelį. Buvimas šalia vienas kito, dalijimasis žiniomis yra svarbi šių varžybų dalis“, – sakė vienas iš organizatorių, kitais metais pažadėjusių nemažai naujovių. x

1. Nugalėtojų komandos sudėtis – itin marga.

2. Geriausio skyriaus varžybose buvo kreipiamas dėmesys į taktinį judėjimą.

LIETUVOS PASIENIO „SUŠAULINIMAS“ – SVARBI PARAMA PASIENIEČIAMS

TEKSTAS IR NUOTRAUKOS: Valdas Kilpys

Liepos 18-ąją Lietuvos šaulių sąjunga nutraukė bendrus budėjimus su Valstybės sienos apsaugos tarnybos pareigūnais apsaugant sieną nuo nelegalių migrantų ir kontrabandos. Regis, tai kol kas pirmoji tokio pobūdžio užduotis mūsų organizacijai, su kuria puikiai susitvarkyta. „Trimito“ skaitytojams siūlome reportažą iš įvykių vietos.

KAIP MŪSIŠKIAMS SEKASI?

Ne vieta ir ne laikas žurnalo puslapiuose pasakoti apie konkrečius dalyvavusių šaulių skaičius, vietas ir nuveiktus darbus. Protingi žmonės sako, kad „Trimitas“ populiarus ir užsienyje, tad kas žino, tikime, be reikalo neaušina burnos. Nenuneigiamas faktas yra tas, kad Valstybės sienos apsaugos tarnybos pareigūnai labai vertina mūsų paramą ir tai savo kailiu teko patirti ir šių eilučių autoriui.

Leidžiamas nuo 1920 m.

+ Priklausomai nuo pasieniečių turimų pajėgumų, šauliai skiriami ten, kur jų labiausiai reikia.

Kabelių užkarda priklauso Varėnos pasienio rinkinei, dislokuota netoli daugeliui gerai žinomo etnografinio Marcinkonių kaimo. Atsidaro aptvertos teritorijos vartai, sutinka užkardos budintis pareigūnas. Šiltas rankų paspaudimas sufleruoja, kad šauliai čia yra laukiami ir vertinami.

Tądien Kabelių užkardos pareigūnams stiprų šaulišką petį pasiūlė Karininko Antano Juozapavičiaus šaulių 1-osios rinktinės šauliai. Pastebiu pro vartus įvažiuojantį mikroautobusą su neįprastu dekoru ir užsienietiškais užrašais. Prie tos nakties pamainos prisijungia du suomių pasienio policijos pareigūnai, atvykę kaip Europos sienų ir pakrančių apsaugos agentūros „Frontex“ pagalba mūsų pasieniečiams. Kiekvienas žmogus dabar svarbus.

Trumpas, konkretus instruktažas: tiek ir tiek migrantų sulaikyta, tas ir tas įvyko, atkreipti dėmesį į konkrečias valstybės sienos atkarpas. Žvelgiant į išsirikavusius pareigūnus ir šaulius matyti, kad šaulių daugiau. Prasideda užduočių skirstymas...

KA VEIKIA MŪSIŠKIAMS?

Jei reikėtų tiesiogiai atsakyti į skyriaus pavadinime užduotą klausimą, atsakymas būtų labai paprastas – viską. Priklausomai nuo pasieniečių pajėgumų, šauliai skiriami ten, kur jų labiausiai reikia. Konkrečios pamainos atveju dalis šaulių išvyko kartu su pasieniečiais patruliuoti į pasienį.

Jų užduotis yra įtempti akis ir ausis ir stebėti sienos ruožą. Maloni ir daug pasakanti detalė – pasieniečiai „kaip saviems“ šauliams išduoda žiūronus ir naktinio matymo prietaisus. Dalis šaulių važinėja „toyotomis“ pasienio keleliais, o dalis skiriama tūnoti nepastebimose vietose ir stebėti bei sulaikyti tuos, kurie pas mus yra mažiausiai laukiami. Kontrabandininkus ir nelegalius migrantus.

Dar viena „profesija“, kurią teko įsisavinti šauliams, – sargybinis. Valstybės sieną kirtę nelegalūs migrantai apgyvendinami specialiose vietose, kurias privaloma stebėti. Kabelių užkardos atveju tai didžiulė žalia palapinė, kurioje telpa beveik šimtas asmenų. Iš visų pusių stebimi palapinės gyventojai tarnybą šioje pozicijoje padaro itin, pavadinkime, įdomią. Į šį postą stengiamasi paskirti gyvenimiškos patirties turinčius šaulius, nes komunikacija su nelegaliais vyksta įvairiomis kalbomis ir apima itin platų temų spektrą.

Rikiuotė užkardos kieme: naujausios žinios iš pasienio ruožo labai svarbios.

Galiausiai, kai kuriems šauliams tenka būti operatoriaus padėjėjo kailyje.

Nėra jokia paslaptis, kad dalis mūsų valstybės sienos yra stebima techninėmis priemonėmis, todėl budrios akys prie monitorių yra labai reikalingos.

KA KALBA MŪSIŠKIAI?

Kaip minėta, tądien pasieniečiams pagelbėjo alytiškiai šauliai. Dviem Donatams [Katlauskui ir Žukauskui] teko patrulio pozicijos. Drauge su trečią dešimtį pasienyje tarnaujančiu pasieniečiu Kazimieru teko užtikrinti konkretaus pasienio ruožo saugumą. Pamaina prasidėjo „slapukavimu“ pasienyje, vėliau teko vykdyti motorizuoto patrulio funkcijas.

Egidijaus Muzikevičiaus užduotis taip pat buvo patruliavimas. Šaulys pasakojo, kad nuo pat bendro šaulių ir pasieniečių darbo pasienyje jis nepraleido nė vieno penktadienio. „Iš pradžių pasieniečiai į mus žiūrėjo gana įtariai. Juk atėjome į jų „daržą“. Tačiau tapome vos ne draugais, mus gerbia ir palaiko. Teko kiek paplušėti, kol išaiškinome, kad tarnybą vykdome savanoriškai, be užmokesčio.“ E. Muzikevičiaus tos dienos, tiksliau sakant, nakties, pamaina buvo labai dinamiška: teko sekti nelegalių migrantų pėdsakais, padėti juos sulaikyti. „Pasieniečiai iki šiol stebisi mūsų drąsa. Kartais ir pats pagalvoju, kad gal vis tik vertėtų tokiais atvejais šaulius labiau apginkluoti“, – atviravo šaulys.

Alytiškė pedagogė šaulė Ramutė Jablonskienė tą vakarą ir naktį tapo apsaugine prie migrantų palapinės. „Džiaugiuosi, kad naktis buvo rami. Kiek galėjome, padėjome tiems žmonėms ir tiek.“ R. Jablonskienė džiaugėsi pasieniečių humanizmu. Jos teigimu, dažnai migrantai prašinėja įvairiausių dalykų, tuomet tenka aiškinti, kas įmanoma, o kas draudžiama. Atsiskleidžia kiekvieno pareigūno charakteris, bendravimo gebėjimai. „Pasieniečiai nusipelno kuo geriausių žodžių“, – konstatavo šaulė.

Rinktinės vado pavaduotojas Juozas Luckus koordinavo šaulių pamainą. „Paskutinę savo tarnybos pasienyje dieną praleidau prie migrantų palapinės. Žinote, čia visokių dalykų vyksta, visgi žmonės gyvena bendrai, vienoje didžiulėje palapinėje. Yra tam tikrų trinčių, nesuipratimų, tad reikia būti budriems“, – sakė J. Luckus. Paklaustas apie labiausiai įsiminusį įvykį pasienyje, vado pavaduotojas nusišypsojo: „Kiekviena pamaina savaip įdomi. Mums svarbiausia, kad padėjome pareigūnams ir darėme tai gerai.“ x

PATIRTIS – NEJKAINOJAMA, KUO GALIMA DALYTIS

TEKSTAS: Dovilė Pukertaitė
NUOTRAUKA: Valdas Kilpys

Veiklos spektras Šaulių sąjungoje labai įvairus – mokymai, pratybos, vaikų stovyklos... Mokymosi ir tobulėjimo procesas organizacijoje – labai svarbus, todėl dažnu atveju šaulys šauliui tampa mokytoju, kuris atėjęs su sava, unikalia patirtimi gali ją pasidalyti su kitais šauliškų mokymų metu. Vytauto Didžiojo šaulių 2-osios rinktinės šaulį Giedrių Meškauską dažniausiai galima pamatyti atliekantį instruktoriaus, kuris moko šaulius medicinos pagrindų, vaidmenį. Kodėl svarbu dalytis patirtimi ir kokios naudos tai duoda, karštą vasaros dieną kalbėjomes su broliu šauliu.

Kada paties žvilgsnis pakrypo Šaulių sąjungos link?

Karyba visada buvo įdomi, tik šalia buvo svarstymų, ar Krašto apsaugos savanorių pajėgos, ar profesionali kariuomenė, o gal Šaulių sąjunga? Lemiamam apsisprendimui įtakos turėjo išgyvenimo kursas, kuriame dalyvavau. Jame sutikau nemažai šaulių, tarp jų ir senų pažįstamų. Išgirdus jų patirtis organizacijoje, susidarė įspūdis, kad čia galima puikiai save realizuoti įvairiose srityse, dalytis savo patirtimi, išmokti naujų dalykų ir pagaliau išmėginti, kas yra ta karyba. Neilgai trukus ir įsiliejau į šaulių gretas.

Medicinos žiniomis dalijiesi su šauliais. Kaip ji atsirado Tavo gyvenime?

Dar studijuodamas universitete atėjau dirbti į greitąją, tiesa, laikinai, bet likau ten daugiau nei 11 metų. Greitojoje pagalboje nėra rutinos, kiekvienas iškvietimas – savotiškas, situacijos gana unikalios – teko dirbti įvairiose brigadose. Čia kaskart yra kur tobulėti, todėl natūraliai atsirado įprotis domėtis ir norėti mokėti daugiau, o bėgant laikui tapau instruktoriumi, buvo labai įdomu žiniomis dalytis su kitais, nes iš to irgi daug išmoksti.

Ar daugiau mokaisi, ar mokai kitus?

Lietuvos šaulių sąjungoje tiek daug sričių, kuriose gali mokytis. Faktas, kad tikrai daug nemoku iš karybos, taktikos, tos pačios taktinės medicinos. Bandau daug išmokti, nors laiko lygiagrečiai su kasdieniu darbu nėra tiek daug, kiek norėtusi jo skirti.

Su kolegomis šauliais vykdėme tikrai daug mokymų prieš COVID-19. Norėjome supažindinti kuo daugiau šaulių su

pirmosios pagalbos teikimo, taktinės medicinos pagrindais. Turėjome tikslą, kad patys šauliai, baigę kursus, susidomėtų ir gebėtų mokyti kitus.

Dabar – vasara, atostogos, kiekvienas bando prisivytį socialinį gyvenimą po karantino, bet kai vėl veiklos pradės veikti sava eiga, neabejoju, kad ir toliau stengsimės sudominti žmones, motyvuoti, įžiebtį smalsumo ugnelę.

Kas Tau labiausiai patinka dirbant su auditorija?

Labai faina, kad mokymuose dalyvauja daug įvairių žmonių, kaskart ateina naujų, todėl nėra monotonijos.

Šauliai – motyvuoti ir smalsūs. Dažnai kursų metu sulaukiu įvairių, tikslingų klausimų. Dažniausiai vienos dienos 8 val. kursas išsitęsia į daug ilgesnį kursą, nes jiems įdomios įvairios situacijos, ką daryti pratybų metu nutikus vienam ar kitam nutikimui, jie taip pat dalijasi savo patirtimi, diskutuojame, ar tinkamai buvo įvertinta situacija ir pasielgta tuo metu.

Labai smagu, kad Kauno GMP stotyje vykę pirmosios pagalbos mokymai davė ir realių rezultatų – buvo atvejais, kai šaulys, baigęs kursą, padėjo žmogui, kuriam reikėjo pagalbos. Kursus baigę žmonės jau imasi iniciatyvos padėti, žino, ką daryti – žinios pradėjo gelbėti gyvybes. Tai parodo tokių kursų prasmę ir reikalingumą.

Pačiam kokiomis temomis įdomiausia kalbėti?

Medicina – tokia sritis, kur reikia nuosekliai atnaujinti žinias ir įgūdžius. Dalyką, kurį išmanau, stengiuosi perteikti ir kitiems, nesuklaidinti auditorijos. Dažnai žmonės turi klausimų, į kuriuos, turėdamas jau 11 metų darbo patirtį greitojoje galiu atsakyti ne tik remdamasis teorija, bet ir realiais pavyzdžiais, mokymus iliustruoti paties patirta situacija. Tuomet lengviau žmonėms atsiminti, kai pasakoji realią situaciją ir komentuoji, kokie veiksmai buvo atliekami, kaip keitėsi paciento būklė. Pačiam turbūt įdomiausia pirmosios medicinos pagalbos, taktinės medicinos principai.

Ar keičiasi žmonių požiūris į pirmosios pagalbos mokymus?

Kiekvienos auditorijos – skirtinga motyvacija. Tačiau situacija keičiasi iš esmės, nes žmonės išgirsta, kaip žinios padeda gelbėti gyvybes. Realiai ir mes, lektoriai, stengiamės perduoti žinią, kad nepamirškite, jog visur ir visada gali nutikti įvairių nelaimių – gatvėje, nepažįstamam

arba namuose – vienas kitas pavyzdys pasirodęs žiniasklaidoje, kai išgelbėjama gyvybė, – motyvuoja ir kitus.

Nebūtina įbėgti į degantį namą ir išnešti dešimt žmonių – maži dalykai motyvuoja. Žinojimas, kaip atlikti krūtinės ląstos paspaudimus, kur namuose yra tvarstis – tai yra ne mažiau svarbu.

Kaip vyksta patys mokymai?

Mokymų metu niekada neapsiribojama vien teorija. Tarkime, Baziniame šaulio įgūdžių kurse beveik visą dieną skiriamas pirmajai medicinos pagalbai, šiek tiek supažindiname ir su taktine medicina. Teorija medicinoje, kaip vairuojant, teoriškai gali labai gerai ir greitai vairuoti, bet kai atsisėdi prie vairo ir tau reikia susidoroti su visu kompleksu komplikacijų, vienu metu atlikti ne vieną veiksmą – viskas tampa sudėtingiau ir tam reikia įgūdžių.

Pasakodami teoriją akcentuojame, ko nedaryti, kaip nepakenkti sužeistajam, ir pereiname prie praktikos. Jeigu kalbame apie masyvų kraujavimą, daugybę kartų dėsimė turniketą, kad žinotų žmonės, kaip jį uždėti stovint, gulint, kaip uždėti teisingai, teisingiau ir teisingiausiai. Kai pavyksta uždėti teisingai, žiūrime, kaip greitai pavyksta tai padaryti.

Svarbu suformuoti pagrindinį įgūdį, žaibišku greičiu gal nepavyks atlikti veiksmo, bet žmogus žinos, ką daryti ir kaip tai daryti teisingai.

Ar teko ne darbo metu panaudoti savo žinias?

Yra kolegų, kurie iš greitosios keletą kartų ne darbo metu gelbėjo gyvybes. Džiugu, kad tie žmonės atsirasdavo laiku ir vietoje, aš kol kas tuo negaliu pasigirti. x

+ **Medicina – tokia sritis, kur reikia nuosekliai atnaujinti žinias ir įgūdžius.**

IŠLIKIMAS: APIE TAI, KAS SVARBU

TEKSTAS IR NUOTRAUKOS:
Gabrielius E. Klimenka
Ednaldas Klimenka

#KlimEndka

Išlikimas ekstremaliomis sąlygomis – daug žinių ir praktinių įgūdžių reikalaujantis dalykas. Jei paskaitei knygutę ar pažiūrėjai begalę filmų su visokiais Bear'ais Grylls'ais – turi žinių, bet įgūdžių ne, tad visų pirma viską, ką tik įmanoma, išsibandyk praktiškai. Nepaisant to, teorija be galo svarbi, tad dabar pristatysime esminius dalykus, į kuriuos reikėtų atkreipti dėmesį išliėkant.

+

Jei paskaitei knygutę ar pažiūrėjai begalę filmų su visokiais Bear'ais Grylls'ais – turi žinių, bet įgūdžių ne, tad visų pirma viską, ką tik įmanoma, išsibandyk praktiškai.

H₂O. Svarbiausias elementas išgyvenant. Žmogus maždaug 70–80 % sudarytas iš vandens, tad kiek ilgesnis buvimas be jo gali turėti skaudžių ar net mirtinų pasekmių. Tad visuomet turėk vandens. Net jei valandėlei išėini pasivaikščioti į miestą ar mišką. Ir tai nepriklauso nuo oro sąlygų, vanduo visuomet turi būti su tavimi. Nepasiduoki pagundai vandenį pakeisti vaisvandeniais, kava ar gazuotais gėrimais, šie gėrimai nors trumpam ir gali sumažinti troškulio jausmą, labai greitai naudoja tavo organizmo skysčius. Esant +29 °C ir aukštesnei temperatūrai žmogus be vandens išgyvena iki trijų dienų (jei pasiseks); iki +18 °C turi tikimybę ištemti ir savaitę (jei labai smarkiai pasiseks). Bet kuriuo atveju vanduo be galo svarbus išgyvenimo faktorius. Egzistuoja vadinamoji „trijų taisyklė“: trys minutės be oro, trys paros be vandens, trys savaitės be maisto. Ši taisyklė yra vidurkis to laiko, per kurį žmogus negavęs vieno ar kito resurso sveikinas su angelais.

Vandens gėrimo ypatumai. Vandenį derėtų gerti taupiai, tačiau taip, kad organizmas jį maksimaliai pasisavintų. Geriau pusę litro vandens išgerti mažais gurkšneliais ištempiant procesą į pusdienį, nei viską susiversti vienu ypu. Maži gurkšneliai geriau malšina troškulį nei dideli, be to, jei gersi vandenį kas tam tikrą laiką ir po truputį, organizmas jį geriau pasisavins nei didelį kiekį per vieną kartą. Gerdamas net ir didesnį kiekį vandens vienu metu, gerk mažais gurkšneliais. Toks pats kiekis vandens, išgertas vienu gurkšniu ir mažais gurkšneliais, veikia skirtingai, maži gurkšneliai ištesia malonumą ir organizmas mano, kad gėrė

daug, nes procesas buvo ilgas. Vandenį paskalavęs bent 20 sekundžių burnoje, troškulį numalšinsi efektyviau. Greitas, godus gėrimas gali turėti atvirkščią rezultatą, nei tikimasi: dideli gurkšniai gali sukelti vėmimą. Taip organizmas praras dar daugiau skysčių. O jeigu jau taip atsitinka, kad dėl vienos ar kitos priežasties tenka išsivesti, nepulk iškart sumaukti pusę litro vandens norėdamas atkurti skysčių balansą organizme. Neapsigauk, tas puslitrus nedelsiant pasiprašys laukan. Leisk organizmui nurimti ir vėlgi gerk mažais gurkšneliais, nepamiršdamas daryti 1–2 minučių pertraukų tarp pirmųjų gurkšnių.

Taip pat primename – alkoholis ištroškusiam ne brolis. Tad nors ir būta istorijoje priešingų atvejų, visi įspėjimai apie alkoholio žalą ir galimas nesaikingo vartojimo pasekmes yra tiesa.

Būstas. Kad ir kaip būtų paradoksalu, tačiau pasiklydus toliau derėtų galvoti ne apie tai, ką valgysi, o apie tai, kur miegosi. Miegoti po atviru dangumi net ir giedrą vasaros naktį yra gana rizikinga: netikėtas lietus gali baigti hipotermija net ir esant 15 °C, taip pat nemanau, kad kas nors apsidžiaugs pažadintas gaivios ryto rasos. Jeigu suvokei, kad esi pasiklydęs ir iki vakaro nepavyks išsigelbėti, pasirūpink stogu virš galvos. Laikino būsto įrengimas gali užtrukti nemažai laiko, todėl nepalik to paskutiniai minutedi. Čia ypač svarbūs išlavinti įgūdžiai. Lietingu oru ar šaltuoju metų laiku būsto svarba dar labiau išryškėja. Esame pratę per filmus matyti keliautojus, mėgančius po žvaigždėtu dangumi, tačiau ar tikrai nori patikėti savo gyvybę holivudiniam scenaristui? »

2

1. Lietuvoje yra daug nuostabių, tačiau pavojingų vietų. Nemokantis išgyventi gali skaudžiai nukentėti.

2. Konfucijus sakė, kad net ilgiausia kelionė prasideda nuo pirmojo žingsnio.

Maistas. Nors žmogus be maisto gali išgyventi tris keturias savaites, rizikuoti neverta. Jei turi vandens ir galimybę pavalgyti, būtinai pavalgyk. Maistą, jei tik įmanoma, apdorok termiškai. Valgydamas termiškai nepadorotas kirmėles ar kitą maistą gali pasigauti kokį nors užkratą nuo bakterijų iki visokių mikroorganizmų, galinčių sukelti viduriavimą ar rimtesnių bėdų. Termiškai apdorotą maistą organizmas pasisavina lengviau nei žalią (žaliavalgiai dabar nerdingai rūko kamputyje).

Maistas be vandens – blogis. Jei neturi vandens, tačiau turi maisto, nevalgyk išvis. Kad ir kaip paradoksaliai skambėtų, taip ilgiau išgyvensi. Kiekvienas maistas, patekęs į organizmą, reikalauja mūsų skysčių resursų. Ypač daug skysčių reikalauja saldus, sūrus, riebus, aštrus bei krakmolingas maistas. Suvalgęs pakelį traškučių tikrai numalšinsi alkį, tačiau savo tris dienas be vandens sutrumpinsi perpus.

Laikas. Visuomet stebėk laiką. Tai reikalinga ne tik tam, kad vėliau galėtum pasakoti, kiek parų išbuvai pasiklydęs miške, bet labiau dėl psichologijos. Nesekdamas laiko nustoji orientuotis laike ir psichika, nebeturėdama orientyrų, labai trumpą laiką gali paversti labai ilgu, tad vietoj savaitės pasijusi gyvenantis metus, ir taip gali prarasti motyvaciją. Bendras išsekimas pradeda žaisti keistus žaidimus su mūsų psichika, laiko sekimas (kaip ir bendrai rutina) padeda tai sumažinti.

Kvėpavimas. Rodos, kiekvienas mokame kvėpuoti, tačiau apie tai taip pat dera užsiminti. Kvėpuoti derėtų per nosį, vienodu ritmu. Kvėpuodami per nosį netenkame mažiau skysčių nei per burną, taip pat taip eikvojame mažiau energijos. Žiemos metu kvėpuojant per burną kyla peršalimo pavojus, o tai irgi neprideda taškų mūsų išlikimui.

Nepanikuok. Tu jau patekai į bėdą, tad jei tikrai nori pabloginti savo padėtį, pradėk bėgioti ratais kvadratais, imk pagalį ir daužyk viską aplink. Tačiau, jei suvoki, kad ir taip esi patekęs į nepavydėtiną padėtį, stenkis nusiraminti ir viską vertinti blaiviu protu. Kylanti panika gali dar labiau paklaidinti ir versti elgtis neadekvačiai. Tad ramybė šiuo atveju – vienas iš svarbiausių elementų.

Likti ar iškelti. Jei patekai į bėdą toli nuo civilizacijos, turi dvi galimybes: likti vietoje arba keliauti civilizacijos link. Žinoma, derėtų įvertinti galimybes: jei apie savo maršrutą praneši kitiems, jie žino, kada turėsi grįžti, nesulaukę skelbs paiešką, tada geriau likti vietoje ir laukti pagalbos, nes tavęs visų prima ieškos

1

2

Kas juda, tas gyvas. Niekada nesustok. Sustojęs atimi iš savęs išlikimo galimybę. Kad ir kas nutiktų, kovok už savo būvį.

būtent maršruto ribose. Jei vis dėlto surizikavai ir apie savo maršrutą niekam nepasakojai, belieka pasikliauti savo jėgomis ir bandyti pasiekti civilizaciją. Nors čia, žinoma, daug kas priklauso nuo konkretaus atvejo.

Atbulinis maršrutas. Jei pasiklydai, gali grįžti tuo pačiu keliu atgal, bent iki tos vietos, kurioje vėl suprasi, kur esi. Todėl keliaudamas nežinomose vietose žymėk savo maršrutą, pavyzdžiui, pririšdamas ryškias virvutes ant medžio kamieno, žymėkis nueito kelio orientyrus užrašinėje ar pan. Stebėdamas maršruto detales ir netikėtai patekęs į bėdą lengviau atrasi kelią atgal.

Ryšys. Jei turi kokią nors ryšio priemonę (telefonas, racija, GPRS ar pan.), iškart pasistenk jas apsaugoti nuo vandens ir drėgmės, pavyzdžiui, įdėk į polietileninį maišelį. Saugok akumuliatorių, tad nenaudodamas ryšio priemonės ją išjunk. Jei nėra ryšio, atkreipk dėmesį į landšaftą, tikėtina, kad užlipus ant kalno ar įkopus į aukštą medį ryšys atsiras. Pagalbą bandyk kviesti kas porą valandų, kitu laiku ryšio priemonę laikyk išjungtą. Navigacijos priemonės taip pat nebūtina laikyti visą laiką įjungtos. Žemėlapių galima pastudijuoti kas tam tikrą laiką. Neveikianti ryšio priemonė taip pat gali praversti, pavyzdžiui, yra būdų, kaip ličio bateriją panaudoti ugniai įdegti, iš telefono motininės plokštės galima pasidaryti šiojį tokį peiliuką, o ekranu siųsti saulės zuikučius signalizuojant praskrendantiems lėktuvams.

Peilis. Tai pagrindinis išlikėjo įrankis, tad visada, kad ir kur eitum, turėk jį. Niekada nežinai, kada jo prireiks, o patekus į ekstremalią situaciją jis gerokai padidins tavo išlikimo galimybes.

Drėgni rūbai. Esant žemai oro temperatūrai drėgni rūbai greičiau šalina šilumą iš organizmo. Būna, kad ir vasaros naktį prabuvęs šlapiais rūbais asmuo peršąla. Tad jei tavo drabužiai sušlapo, pasistenk juos esant progai išsidžiovinti. Jei reikia plaukti per upę ar kirsti pelkę, drabužius nusirenk ir stenkis jų nesušlapinti. Šlapi drabužiai ypač pavojingi žiemą, tačiau ir karštu oru jie gali sukelti problemų, pavyzdžiui, drėgni rūbai greičiau nutrina odą, tad įvairiose kūno vietose (pažastyse, kirkšnyse ir pan.) gali atsiverti žaizdų. Jos gal ir nenužudys (jei nepateks koks užkratas), tačiau sukels nemenką diskomfortą, kuris gali apsunkinti patį išlikimą.

1. Išlikėjas turi mąstyti vienu žingsniu į priekį, tad net ir eidamas ieško ką galės suvalgyti, planuojasi, kaip įkurs ugnį, kur gaus vandens ir kitaip pasirūpins savo saugumu.

2. Norėdami mokėti valgyti visokią brudą, turime pratintis psichologiškai. Siūlome pradėti nuo konservuotų bjaurybių, kaip kad nuotraukoje matomos šilkverpio lervos.

Kojinės ir apatiniai. Keliaudamas visada turėk papildomų kojinių porų. Apatinių kelnaičių komplektas taip pat yra reikalingas. Tiek kojines, tiek apatinius laikyk neperšlampame maišelyje. Vos tik vieni ar kiti sudrėksta – keisk. Šlapios kojinės greičiau šalina šilumą iš organizmo, bei lengvai pritrina pūslių. Šlapi apatiniai taip pat didina šilumos praradimą ir gana lengvai pritrina vietelę tarp abiejų kojų didžiųjų pirštų. Abiem atvejais atsiradę nutrynimai gali padaryti judėjimą net ir lygiu taku itin sudėtingu procesu.

Poilsis. Jei tik įmanoma, ilsėkis. Ilsėdamasis nesimalk be reikalo. Poilsis padeda saugoti energiją ir kaupti jėgas tolesnei kovai už būvį. Jei yra galimybė, nesiilsėk po atviru dangumi. Saugok save nuo saulės, lietaus, sniego ir vėjo. Įsirenk laikiną būstą ar bent jau pastogę. Pasirink tinkamą vietą poilsiui: sausoje vietoje, nesiilsėk ant karštų ar šaltų paviršių.

Neperkask. Perkaitimas gali būti dar pavojingesnis nei peršalimas. Peršalimas yra ilgalaikis procesas, perkaitimas neretai užklumpa netikėtai. Jei įmanoma, lik pavėsyje, jei tenka keliauti saulėkaitoje, būtinai prisidenk galvą ir kūną. Rūbai sukuria papildomą izoliaciją nuo kaitros. Jei per vasaros karščius tenka keliauti tolimus atstumus, geriau tai daryti anksti ryte arba vakare, kol šviesu, arba naktį, jei gebi orientuotis tamsoje. Dieną keliauti gali būti pavojinga, ypač jei turi mažai vandens ir negali apsaugoti savo kūno ir galvos nuo tiesioginių saulės spindulių.

Civilizacija. Bandydamas išlikti ekstremalioje situacijoje, visada ieškok žmogaus veiklos pėdsakų. Žmonių aptikimas paprastai reiškia išsigelbėjimą. Aptikti pėdsakai gali būti įvairūs: kelias, stulpai, stovyklavietės, namai, besiganančios karvės, mašinių gausmas toluoje, šuns lojimas sodyboje ir t. t. Šiuo atveju mus gelbėja klausia ir rega, o kartais ir uoslė. Žinoma, gali nutikti taip, kad aptiksi tik pėdsakų, bet ne žmonių, pavyzdžiui, apleistą stovyklavietę. Nenusimink, stovyklavietėje gali rasti ką nors naudinga, kas tau palengvins išlikimą. Tikėtina, kad panašūs pėdsakai galės atvesti į gyvenamus rajonus, nes stovyklaviečių link paprastai veda takai, o takai ateina iš apgyvendintų vietovių.

Nepasiduok. Kas juda, tas gyvas. Niekada nesustok. Sustojęs atimi iš savęs išlikimo galimybę. Kad ir kas nutiktų, kovok už savo būvį. x

TARP ŽEMĖS IR DANGAUS (I DALIS)

1

TEKSTAS: Greta Kučinskaitė,
Justina Nenortaitė

Vytauto Didžiojo karo muziejus kviečia „Trimito“ skaitytojus susipažinti su karine technika, kuri buvo naudojama Lietuvos kariuomenėje 1918–1940 metais tęstinėje rubrikoje „Tarp žemės ir dangaus. Lietuvos kariuomenės technika 1918–1940 m.“ bus galima susipažinti su žeme riedančia, vandeniui plaukiančia bei orą skrodžiančia technika. Šį kartą kviečiame dėmesį sutelkti į dangų, nes jame išvysite Lietuvos konstruktorių karo aviacijos dirbtuvėse sukonstruotų lėktuvų!

8

1. Skrenda naikintuvų „Letov“ Š-20L (Čekoslovakija) rikiuotė. 1933 m. VDKM

1. Septintojo pėstininkų Žemaičių kunigaikščio Butigeidžio pulko kariai prie lengvojo bombonešio „Ansaldo“ A.120. Klaipėda, 1932 m. VDKM

2

Vos susikūrusiai Lietuvos kariuomenei 1918–1920 metais teko ginti nuo gausių priešų visai jaunos Tėvynės nepriklausomybę. Nepriklausomybės kovų metu neišvengiamai reikėjo ir materialių karinių resursų, nes be transporto kariuomenė buvo visiškai nepajėgi atlikti jai skirtų uždavinių. Taigi visų kariuomenės transporto priemonių poreikį diktavo kariško gyvenimo kasdienybė ir būtinybė.

Karinių užduočių gausa, politinė ir karinė padėtis didino karinės technikos poreikį. Kariuomenės kūrimosi pradžioje kilo mintis turėti ir savo karo aviaciją. 1919 metų kovo 12 dieną Aviacijos kuopa buvo atskirta nuo Inžinerijos bataliono ir tapo savarankiška dalimi. Tą dieną buvo išleistas pirmas aviacijos daliai įsakymas – tai ir buvo Lietuvos karo aviacijos pradžia. Kovų dėl nepriklausomybės metu Lietuvos karo aviacija buvo priversta naudotis vien užsienyje statytais lėktuvais. Galimybė lėktuvus statyti Lietuvoje atsirado tik vėliau. Vykstant kovoms, beveik visi mūsų aviacijos lėktuvai buvo Pirmojo pasaulinio karo metu gaminti įvairiose Vokietijos įmonėse. Dalis jų buvo pirkti, dalis paimta kaip karo grobis ar sulaukyta nelegaliai skridę per Lietuvos teritoriją. Kovoms pasibaigus, pradėta lėktuvus pirkti ir kitose valstybėse: Italijoje, Čekoslovakijoje, Prancūzijoje, Didžiojoje Britanijoje. Tik valstybei sustiprėjus, dalis lėktuvų buvo pradėta statyti ir mūsų karo aviacijos dirbtuvėse.

Pats pirmas Lietuvos karo aviacijos lėktuvas, atitekęs kaip karo grobis, buvo bolševikų paliktas lėktuvas „Sopwith“. Tai buvo britų dirbtuvėse pagamintas dvivietis naikintuvas – žvalgybos lėktuvas. Vykstančio karo sąlygos vertė naudotis visais prieinamais ir pasiekiamais lėktuvais.

Apytikriais duomenimis, 1921 metų viduryje Lietuvos karo aviacija turėjo:

„Albatros“, 6 tipų – 27 lėktuvai
„D.F.W.“ – 1 lėktuvas
„Fokker“ – 6 lėktuvai
„Friedrichshafen“ – 2 lėktuvai
„Halberstadt“, 3 tipų – 22 lėktuvai
„L.V.G.“, 2 tipų – 15 lėktuvų
„Rumpler“, 2 tipų – 4 lėktuvai

Jų variklių galingumas svyravo nuo 100 iki 220 AJ, ginklavimas – 2–3 kulkosvaidžiai, greitis – apie 140–170 km/val. Pasibaigus Nepriklausomybės kovoms jie buvo naudojami lakūnams lavinti ir mokytį. Dėl šių lėktuvų primityvios konstrukcijos ir susidėvėjimo kildavo nelaimingų atsitikimų, kurių metu nemažai lakūnų žuvo.

Kovoms pasibaigus buvo pradėta įsigyti naujų lėktuvų. Lėktuvai buvo skirti karo lakūnams praktikuoti aukštajame pilotaže, paskirstomi į kai kurias eskadriles ir mokomąją grupę. 1921 metais karo aviacija iš Amerikos lietuvių gavo dovanų du „Martinsyde“ F.4 tipo naikintuvus, kurie pasiekdavo 233 km/val. greitį. 1923 metų pabaigoje buvo gauta 12 Italijoje pirktų naujų „S.V.A.“ 10 tipo dvisparnių, dviviečių žvalgybos lėktuvų. Aviatoriai šiuos lėktuvus vadino „Sva“ vardu. Deja, šie lėktuvai pasirodė labai nepatikimi, dažnai gedo. Jais skraidydami žuvo net 6 lakūnai, todėl nuo 1932 metų mūsų aviacija jų nebenaudojo.

1925 metais buvo įsigyta 10 naujų Čekoslovakijoje pagamintų vienviečių dvisparnių naikintuvų „Letov“ Š-20L. Raidė „L“ reiškė seriją, parduotą Lietuvai. Kartu su lėktuvais buvo įsigyta ir du „Vickers“ kulkosvaidžiai. Kasdienėje kalboje šie lėktuvai buvo vadinami „šmolikais“, nes juos sukonstravo čekų inžinierius Šmolikas. >>

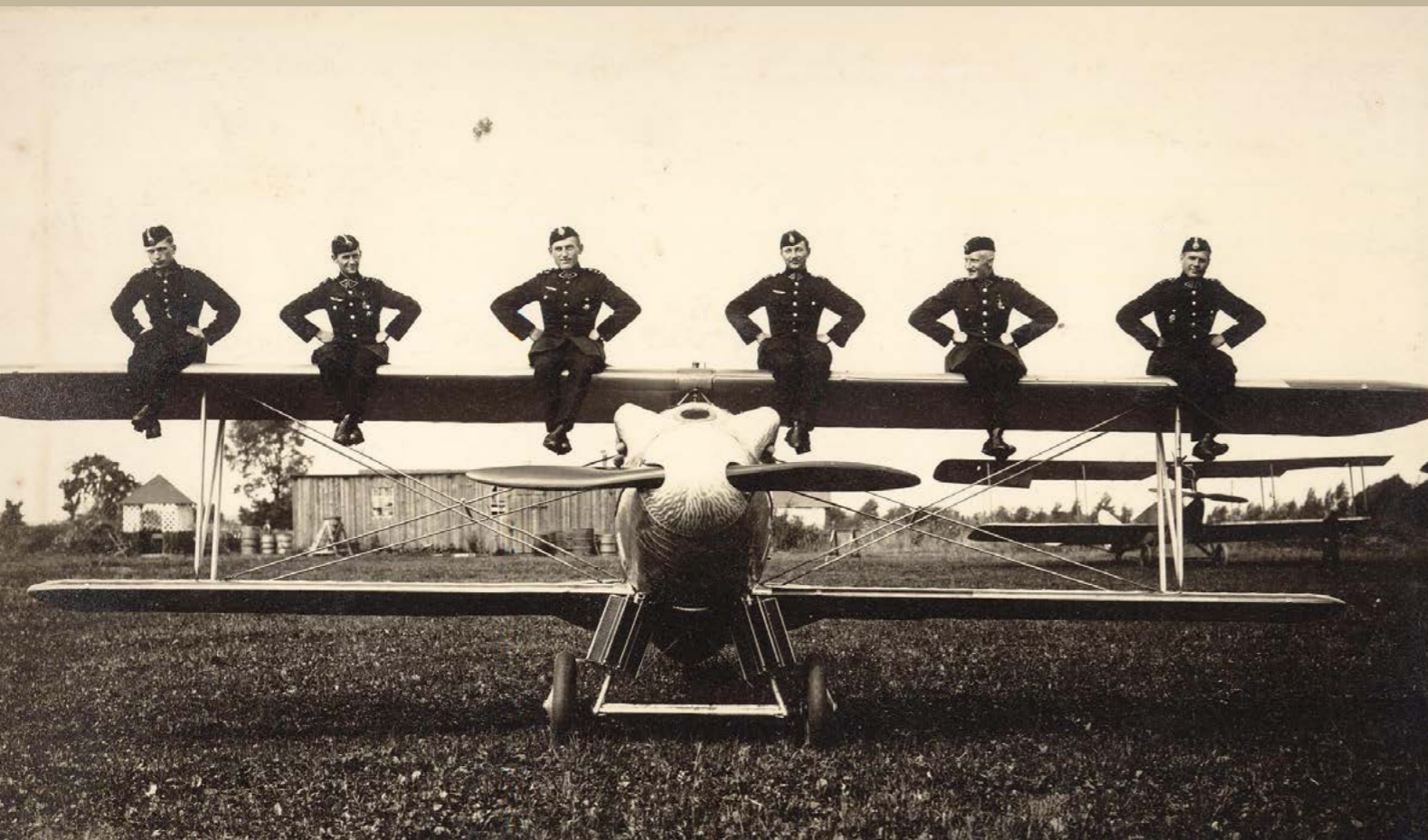
120 LĒKTUVŲ

14 ŠARVUOČIŲ

1 KARO LAIVAS

1

Lėktuvų varikliai buvo gaminami „Škoda“ fabrikuose, tačiau laikas parodė, kad šie lėktuvai nebuvo itin saugūs, todėl iki 1940 metų visi šio tipo lėktuvai buvo išimti iš naudojimo karo aviacijoje.

1929 metais iš Italijos buvo įsigyta 20 naujų dviviečių aukštasparnių „Fiat Ansaldo“ A. 120 tipo lengvųjų bombonešių – žvalgybos lėktuvų su ginkluote, jais buvo apginkluotos 3-čia ir 4-ta oro eskadrilės (jie buvo naudojami iki nepriklausomybės netekimo) ir 15 vienviečių dvisparnių „Fiat“ C.R. 20 tipo naikintuvų, kurių didžiausias greitis siekė 270 km/val., deja, skraidant su šiais naikintuvais nepavyko išvengti ir nelaimingų atsitikimų.

1936 metais iš Prancūzijos buvo įsigyta 14 „Dewoitine“ D01 L tipo naikintuvų su ginkluote, čia „L“ raidė taip pat reiškė seriją, pagamintą Lietuvai. Lėktuvai buvo žemasparniai, vienviečiai su atvira kabina ir galėjo pasiekti 318 km/val. greitį arti žemės, o 8 000 m aukštyje – 339 km/val. Šiais lėktuvais buvo aprūpinta 1-a oro eskadrilė.

1937 metais į Kauną buvo atskraidinti du Anglijoje pirkti nauji dvisparniai dvimotoriai „de Havilland“ D.H.89 A „Dragon Rapide“ lėktuvai. Jie stovėjo

Zokniuose ir buvo naudojami ryšiu, transportui ir fotografavimui iš oro. Tais pačiais metais Anglijoje buvo užsakyta ir po metų gauta 14 „Gloster Gladiator“ tipo dvisparnių vienviečių naikintuvų su ginkluote. Šie naikintuvai buvo vadinami „glosteriais“, jų didžiausias greitis siekė 402 km/val.

1938 metais Lietuvos karo aviaciją papildė Anglijoje pirkti du nauji „AVRO“ 626 tipo dvisparniai lėktuvai, skirti jau pažengusių lakūnų mokymui. Juose buvo trys sėdynės, bet galėjo būti naudojama tik dviejų žmonių, trečioji sėdynė buvo naudojama tik žvalgybai mokytis šaudyti iš kulkosvaizdžio į taikinį. 1939 metais iš Vokietijos buvo nupirkti 6 vienviečiai, atvira kabina, figūrinio skraidymo lėktuvai „Jungmeister“. Artėjant Antrajam pasauliniam karui 1939 metais Prancūzijoje buvo užsakyta 13 to meto labai modernių naikintuvų „Morane-saulnier“ M.S.406. Šie žemasparniai vienviečiai lėktuvai buvo pagaminti, bet, karui prasidėjus, su jau nudažytais Lietuvos karo aviacijos ženklais buvo perduoti Prancūzijos karo aviacijai.

Kaip ir buvo minėta, lėktuvai buvo perkami iš užsienio ir statomi vietinių projektuotojų – dar 1922 metais primityviai įrengtose karo aviacijos dirbtuvėse buvo

1. Lietuvos Karo aviacijos 1-osios oro eskadrilės lakūnai ant naikintuvo „Letov“ Š.20L (Čekoslovakija) sparnų. Kauno aerodromas, Aleksotas, apie 1923–1927 m. VDKM

2. Vyr. ltn. Antano Gustaičio suprojektuoto mokomojo lėktuvo ANBO I skrydis virš Kauno. XX a. 3-iasis dešimtmetis VDKM

2

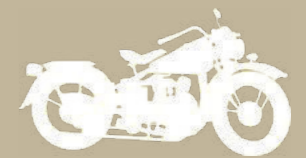
„Anbo“ Kap. Gustaičio konstr. orapl. v. 300 m. aukš.

baigtas statyti karo lakūno ltn. Jurgio Dobkevičiaus sukonstruotas vienvietis, aukštasparnis sportinis lėktuvėlis DOBI-I, netrukus pasirodė žvalgybinis DOBI-II ir naikintuvas DOBI-III, pastarasis buvo paskutinis ir geriausias gabaus konstruktoriaus kūriny. J. Dobkevičius, pirmasis lietuvis lėktuvų konstruktorius, mirė bandydamas savo sukonstruotą lėktuvą. Kitas lėktuvų konstruktorius, karo lakūnas Antanas Gustaitis iš viso sukonstravo 8 ANBO lėktuvus. Jis 1925 metais Kauno aerodrome sėkmingai išbandė pirmąjį savo suprojektuotą ir Aviacijos parko dirbtuvėse pastatytą vienvietį sportinį lėktuvą „ANBO-I“. „ANBO-I“ buvo pastatytas tik vienas egzempliorius, kuris yra išlikęs iki šių dienų ir eksponuojamas Vytauto Didžiojo karo muziejuje. Vėliau jis tobulino savo lėktuvus, o paskutinį dvivietį vienmotorį lengvąjį bombonešį ANBO VIII išbandė 1939 metais.

Kiekvienos valstybės karo lėktuvai turėjo būti žymimi tam tikrais skiriamaisiais ženklais. Nepriklausomybės kovų metu Lietuvos karo aviacijos lėktuvai būdavo žymimi baltame lauke nudažytu rombu. Rombo kraštai buvo geltoni, į vidurį einant žali, o rombo vidurys raudonas su jame pavaizduotu baltu Vyčiu,

kuris visada vaizduojamas lėktuvo skridimo kryptimi. Šiuos ženklus buvo galima išvysti ant abiejų sparnų viršaus ir apačios, ant abiejų liemens pusių ir ant abiejų posūkio vairo pusių. Apie 1920 metus trumpai buvo naudojamas baltas Vyčio Kryžius raudoname skyde, po to baltas Vyčio Kryžius raudoname stačiakampyje. Tačiau šie ženklai pasirodė esą nepraktiški ir buvo pakeisti baltu Vyčio Kryžiumi, apvestu juoda linija. Vėliau apie juodą liniją buvo dar siaura balta juosta, kuri labiau paryškino Vyčio Kryžių. Šis ženklas puošė lėktuvų abiejų sparnų viršų ir apačią, posūkio vairo abi puses, bet ant liemens šonų buvo žymimi lėktuvų tipai ir jų serijiniai numeriai. Šis Lietuvos karo aviacijos lėktuvų ženklas išliko iki pat sovietinės okupacijos. Patys lėktuvai buvo dažomi kuria nors neryškia spalva – pilka, tamsiai žalai ir pan.

Karinę techniką, tarp jų ir lėktuvus, nuolatos stengtasi atnaujinti, tačiau dažniausiai kariuomenei skirtu biudžeto galimybės neleisdavo to padaryti. Prasidėjus Lietuvos okupacijai, buvo likviduota Lietuvos kariuomenė, o jos karinę techniką pasisavino Sovietų Sąjungos kariuomenė. »

184 MOTOCIKLAI

292
LENGVIEJI AUTOMOBILIAI

370 SUNKVEŽIMIŲ

ĮDOMŲ FAKTAI:

DOBI-I – pirmasis lietuviškas lėktuvas. Su dviejų cilindrų 30 AG varikliu „Haacke“ HFM-2 sugebėjo pasiekti 175 km/h greitį, tarp lėktuvų, varomų tokio galingumo variklių, 1922 metais DOBI-I buvo greičiausias pasaulyje.

DPBI-II – pirmasis lietuviškas žvalgybinis lėktuvas. Tai 1923 metais greičiausias pasaulyje žvalgybinis lėktuvas, varomas 200 AG variklio.

DPBI-III – vienintelis lietuviškas naikintuvas mūsų aviakonstravimo istorijoje.

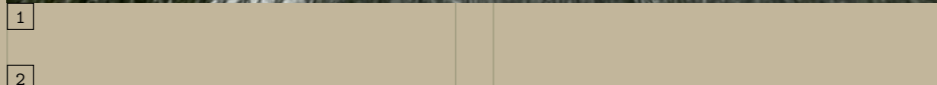
ANBO-I – Antano Gustaičio sukonstruotas vienvietis (žemasparnis viensparnis) mokomasis lėktuvas. Jis vienintelis iš visų lietuviškos konstrukcijos lėktuvų išliko ir yra eksponuojamas Vytauto Didžiojo karo muziejuje.

A. Gustaitis 1927 metų spalio 19 dieną nuskrido į Rygą, kur latvių karo lakūnams su ANBO-I pademonstravo ir keletą akrobatinių figūrų (mirties kilpą, slydimus, kritimą lapu). Tai buvo pirmas sėkmingas lietuvių pasirodymas svečioje šalyje.

Nusimanantieji apie ANBO-V patardavo: „nemakaruok per daug su vairu ir „antukas“ pats nutūps geriau už tave“.

1929 metų viduryje Lietuvos karo aviacija įsigijo parašūtų, iki to laiko buvo skraidoma be jų, rizikuojant lakūnų gyvybę.

1929 metais kpt. J. Garolis pirmas mūsų aviacijoje panaudojo parašūtą išsigelbėti avarijoje. x

1. Lakūnas Jurgis Draugelis prie žvalgybinio lėktuvo „LVG“ C. VI. 1930 m. VDKM

2. Lengvasis bombonešis „Ansaldo“ A.120. XX a. 4-asis dešimtmetis VDKM

MOBILIZACIJOS IR PILIETINIO PASIPRIEŠINIMO DEPARTAMENTAS
PRIE KAM

Mus dažniausiai gąsdina ne pati nelaimė, o nežinomybė

AR ŽINAI, KAS YRA MOBILIZACIJA IR KAIP ELGTIS MOBILIZACIJOS ATVEJU?

- Mobilizacija – tai teisinis režimas.
- Mobilizacijos paskelbimas tai dar ne karas – gyvenimas tęsiasi.
- Mobilizacija tai: valstybės perorientavimas veikti didelės įtampos sąlygomis, tai kariuomenės padalinių papildymas rezervo kariais, tai visų susitelkimas.
- Mobilizacijos metu Valstybė pereina prie gyvybiškai svarbių funkcijų palaikymo, pasitelkiant visus turimus išteklius (žmogiškuosius, materialinius, finansinius).
- Mobilizacijos metu gali būti numatyti privalomieji darbai, laikinas turto paėmimas ar turto rekvizicija.
- Klausykite oficialių institucijų informacijos ir nurodymų.
- Turėkite sukaupę asmenines (maisto, degalų, medicinos, grynųjų pinigų ir kt. priemonių) atsargas autonomiam išgyvenimui (3–30 dienų), kol valstybė pradės naudoti turimus rezervus ir kitas priemones.

GALIMI JŪSŲ VEIKSMŲ PASKELBUS MOBILIZACIJĄ:

- DIRBATE ĮPRASTĄ DARBĄ
- GALITE BŪTI SAVIVALDYBĖS, SENIŪNIJOS PAKVIESTAS ATLIKTI BŪTINUOSIUS DARBUS
- JUNGIATĖS PRIE SAVANORIŠKŲ ORGANIZACIJŲ
- GAVUS ŠAUKIMĄ ATLIKTI KARO TARNYBĄ, VYKSTATE Į REGIONINĮ KARO PRIEVOLĖS KOMPLEKTAVIMO SKYRIŲ ARBA POSKYRĮ

PASKELBUS MOBILIZACIJĄ:

- Jei dirbate VALSTYBĖS TARNYBOJE ir:
 - priklausote CIVILINIO MOBILIZACINIO PERSONALO REZERVUI (CMPR), privalote veikti pagal Jūsų darbovietės mobilizacijos planą;
 - nepriklausote CMPR, eikite į darbą. Priklausomai nuo situacijos, be tiesioginių pareigų atlikimo, galima tikėtis ir kitokio pobūdžio darbų.
- Jei esate KARO PRIEVOLININKAS, atlikęs šauktinio tarnybą, ar į atsargą išleistas profesinės karo tarnybos karys ir:
 - esate įrašytas į CMPR, privalote veikti pagal Jūsų darbovietės mobilizacijos planą. Jei nežinote, ar Jūs įrašytas į CMPR, vadinasi, Jūs nesate CMPR sąrašuose;
 - nesate įrašytas į CMPR, eikite į darbą ir klausykite informacijos per visuomenės informavimo priemones. Jums bus pranešta, ar būsite šaukiamas atlikti karo tarnybą.
- Jūsų įmonė, institucija, organizacija nutraukė veiklą, tuomet Jūsų paslaugų gali prašyti savivaldybės administracija, kuri informuos, kuo ir kur galėtumėte būti naudingas.
- Jei esate MEDICINOS SRITIES DARBUOTOJAS, POLICININKAS, UGNIAGESYS, tęskite savo tiesioginių pareigų vykdymą, jeigu nebus nurodyta kitaip.
- Jei turite GINKLĄ (savignajai, sportui, medžioklei) ir nesate nei karo prievolinkas, nei asmuo, įtrauktas į CMPR, nei šaulys, Jūsų paslaugų gali prašyti savivaldybės administracija, seniūnas ar karo komendantas, kurie tokio teisinio režimo sąlygomis gali skirti apsaugos ar kitas užduotis.
- Jei neturite ginklo, nesate nei karo prievolinkas, nei asmuo, įtrauktas į CMPR, nei šaulys arba esate asmuo, neturintis darbo / tarnybos santykių, prisijunkite prie savanoriškų organizacijų (Lietuvos šaulių sąjungos, Raudonojo Kryžiaus, Carito, Maltiečių ordino, Maisto banko ar kt. organizacijų), nes reikės papildomos pagalbos silpnesniems visuomenės nariams.

www.mobilizacija.lt
www.lt72.lt
www.kariuomene.lt

TAIKI GINKLUOTA KINIJA

TEKSTAS: Valdas Kilpys

9
Pekinas akylai stebi pasaulines politikos tendencijas ir kryptis bei daro reikiamas išvadas. Regis, ir šį (pandemijos) kartą Kinijos Liaudies Respublika neužmigo ant ekonominio augimo laurų. Agentūros SIPRI duomenimis, Kinija per pastarąjį penkmetį pasivijo pasaulio karinės ginkluotės pardavimo lyderius JAV ir Rusijos Federaciją ir netgi aplenkė Vokietiją. Kodėl investicijos negali tapti lemiamu argumentu kalbant apie Lietuvos saugumą ir ką reiškia tikroji „švelni jėga“?

PAGRINDAS – SUN TZU MOKYME

Stebintiems Vakarų ir Kinijos santykius (nors tas pats galioja ir Rusijos bei Baltarusijos santykiams su Kinija) visuomet lieka tam tikras neaiškumas, ko gi iš tiesų siekia ši galinga Rytų valstybė. Įtakos? Turto? Dar ko nors? Lyg ir ginklais labai nemojuoja, investuoja į visas pasaulio šalis, ypač silpnąsias, ir teikia paskolas. Palyginti su kitos supergalybės – JAV – tarptautine politika, Kinija yra tarsi „nekaltas kūdikėlis“: tiesioginiuose kariniuose konfliktuose nedalyvauja, veikia daugiausia ekonominiiais sumetimais, kartais net padeda patekusiems į bėdą.

Toks įspūdis – klaidingas. Kad suprastume Kinijos veikimo principus, verta dar kartą pasigilinti į žymaus praeities karvedžio Sun Tzu knygą „Karo menas“ (ją labai rekomenduoju visiems šauliams, nes ten galima rasti Lietuvoje taikytinus kovos pagrindus).

Bene svarbiausia mintis, persmelkianti visą kiniškąjį „Karo meną“, – nerizikuok, laimėk kovą į ją net neįsivėlęs. Geriau momento išlaukti po truputį, bet užtikrintai nei nutrūktgalviška rizika. Rizika prasminga tik tuomet, kai valdoma. Taip laimima. Prisiminkite Honkongo ir Taivano atvejus. Ten šie principai pritaikyti ir taikomi it iš vadovėlio.

Sun Tzu nuolat pabrėžia žinių surinkimo (žvalgybos) svarbą. Jo teigimu, negalima daryti sprendimų neidentifikavus priešą strategijos. Galutiniai sprendimai negali būti grįsti vien taktiniais sprendimais. Jei lieki vien taktiniame lygmenyje – pralaimėsi. Laimi ne stipriausia kariuomenė, o tie, kurie geba sukcentruoti atakas į silpniausias priešininko vietas. Kalbant apie Kinijos veikimą globaliame pasaulyje reikia iš galvos neišmesti Sun Tzu minties, kad „tekantis vanduo visuomet užima žemumas“. Kitaip tariant, kovos tempo diktavimas ir greičio svarba čia nesietina su bravūra ar neapgalvotu veikimu. Dėsnis lieka toks pat: išžvalgyk, identifikuo ir smok į silpniausią vietą. Neskubėk. Tegul skuba kiti. Taip oponentas pridarys klaidų ir kova bus laimėta.

Kalbant apie taktinius sprendimus svarbu juos laikyti paslapyje. Lyg ir nieko naujo, tačiau Sun Tzu sako, kad geriausi kovos būdai neturi aiškios formos. Kitaip tariant, jų iš esmės neįmanoma atskleisti. Tada jų negalima pavogti, identifiukuoti, atpažinti. Žvelgiant prieš akimis, jiems neįmanoma pasipriešinti, nes viskas atrodo it padrikų veiksmų seka. Niekada nežinai, ko tikėtis.

Dabarties Kinija elgiasi būtent šitaip. Vieniems – paskola, kitiems – pigios prekės, o treči tiesiog pasiduoda be kovos, nes supranta, kad kitaip nebebus.

TENDENCIJOS

2018-aisiais buvo paskelbta, kad prezidento Xi Jinpingo neberiboja kadencijų limitas. Iš esmės šis žmogus galės valdyti Kiniją iki mirties. Kitaip tariant, nepaisant to, kad Kinija save vadina liaudies demokratine respublika, demokratijos ten aiškiai mažėja.

64 metų Xi Jinpingo pravardė vietos internete sulaukia daug dėmesio ir net pravardžių: lyderis, tėtūšis Xi, imperatorius ir Mikė Pūkuotukas. Vieniems Kinijos

prezidentas yra tvirtas vadovas, o kitiems – tas, kuris sunaikino demokratiją. Kinai vėl grįžta prie seno įsitikinimo, kad lyderiai visada – teisūs, o nepriekaištingas jų įvaizdis viešumoje ginamas visais įmanomais būdais. Net prievarta. Mums tai signalas, kad šios šalies politika iš principo nesikeis dar ilgą laiką.

Antroji aptariamoms valstybės raidos tendencija sietina su militarizacija. 2018 metais į vandenį nuleistas pirmasis Kinijoje pagamintas lėktuvnešis. Šis 50 tūkst. tonų talpos lėktuvnešis buvo sukurtas pagal buvusios Sovietų Sąjungos lėktuvnešių „Kuznecov“ klasės dizainą. Šis faktas (lėktuvnešių statyba) visą Kinijos politiką kreipia nauja kryptimi: tai pretenzija į pasaulio valdymą. Kinų dėmesys gynybos politikai sparčiai didėja ir yra vienas iš Pekino politikos prioritetų. Pavyzdžiui, 2013 metais Kinijos gynybos biudžetas buvo 112,2 mlrd. JAV dolerių, 2014-aisiais – 131,57 mlrd., o 2015 metais siekė 141,45 mlrd. JAV dolerių.

Kinija ginkluotės eksporto apimtimi aplenkė Vokietiją ir pateko tarp trijų daugiausia ginklų eksportuojančių šalių pasaulyje. Šiuo metu Kinija eksportuoja apie 5 proc. pasaulyje nuperkamų ginklų, pirmoje vietoje tebėra JAV su 31 proc., o nuo jos nedaug atsilieka Rusija – 27 proc. Vakarams tai aiškus signalas, kad Kinija po truputį (bet užtikrintai) krypta realios karinės jėgos naudojimo galimybės link. Iki šiol valstybė didino savo įtaką daugiau ekonominiomis galiomis, tačiau, regis, artėja metas, kai bus pradėta žvanginti tikrais ginklais.

ĮTAMPOS „TAŠKAI“

Nuo Antrojo pasaulinio karo pabaigos „policininko“ vaidmenį Rytų ir Pietryčių Azijos regione atlieka JAV. Regis, tokia situacija Kinijos nebetenkina. Stiprėjanti karinė ir ekonominė galia suteikia galimybę Kinijai atgauti įtaką ir išstumti JAV ir jos sąjungininkes Pietų Korėją, Japoniją, Taivaną ir Filipinus. Tai daroma nuosekliai, mažais žingsniais ir tarsi be aiškaus plano. Visai kaip rašo Sun Tzu.

Kinijoje stiprinamas laivynas, aviacija, kuriami masinio naikinimo ginklai ir tolimojo nuotolio raketos. Pekinas jau ne kartą pareiškė apie planus dominuoti tolimesiose teritorijose, o Pietų Kinijos jūra esanti jos nuosavi teritoriniai vandenys.

Stiprėja Kinijos ir Japonijos ginčai dėl salų, kurias supa dujų ir naftos išteklių. Kinija iki šiol konfliktuoja su Brunėjumi, Malaizija, Filipiniais, Taivanu ir Vietnamu dėl potencialiai daug išteklių turinčių Spratlio ir Parcelio salynų. Pekinas ėmėsi dirbtinių salų supylimo taktikos,

kai nuosekliai pilamas gruntas suformuoja naują salą, kurioje įkuriama karinė bazė su visa reikiama infrastruktūra.

KAIMYNAI NUOGAŠTAUJA

Natūralu, kad esant tokioms tendencijoms kitos regiono šalys taip pat stiprina savo ginkluotę. Rytų Azija tampa labiausiai ginkluota pasaulio dalimi ir tai nieko gero nežada. Gamtos išteklių yra bene pagrindinė nesantaikos priežastis, tačiau nevalia atmesti ir kitų nesantaikos priežasčių: noro savaip traktuoti istoriją ar tiesiog siekti dominavimo kaimynų atžvilgiu.

Skelbiama, kad nuo 2005 iki 2009 metų Indonezija savo karines išlaidas padidino 84 proc., palyginti su ankstesniu penkmečiu. Singapūras per tą patį laiką savo karines išlaidas padidino 146 proc., o Malaizija – net 722 proc. Vietnamas ir Tailandas karinių išlaidų didinimo srityje kiek atsilieka, tačiau abi šalys siekia karinio bendradarbiavimo su JAV.

Ši supergalybė vis dar dominuoja pasaulyje, tačiau faktas, kad ekonominės galios stiprėjimas Pekiną jau paskatino imtis ir karinių „žaidimų“, verčia sunerimti.

Dar vienas nežinomas faktorius – kaip bus išspręsta anksčiau ar vėliau pasireikšianti Rusijos ir Kinijos priešprieša. Nuo Pekino santykių su Vašingtonu ir Maskva nemažai priklausys ir situacija Lietuvoje.

Kodėl? Kalbant trumpai, nuo 2013 metų svarbiausias Kinijos prioritetas ekonomikos srityje yra Šilko kelio arba ekonominės juostos strategija, dar vadinama OBOR (angl. *One Belt, One Road; Silk Road, Economic Belt*). Pagrindinis strategijos tikslas – „deatlantizuoti“ pasaulį. Paprasčiau pasakius, sumenkinti JAV įtaką pasaulyje, kirsti per ES ir JAV ekonominius ir prekybinius ryšius.

Jeigu kam regisi, kad toli esanti Kinija Lietuva nesirūpina, taip nėra. Pekinas žemėlapyje nesislėpdamas braižo OBOR strategijai įgyvendinti būtinas šešis ekonominius „koridorius“. Vienas iš jų, vadinamasis Eurazijos tiltas, baigiasi būtent Klaipėdoje. Labai neafišuojama, tačiau uostamiestyje kinų delegacijos yra dažnas svečias. Neatsitiktinai. x

Kinijos kovos strategijos atsirado prieš kelis tūkstančius metų ir tai byloja išlikę archeologiniai artefaktai.

VERTIKALI INTEGRACIJA – MOKSLAS, KARJERA, PASITENKINIMAS, SAUGUMAS, UŽTIKRINTUMAS, PAŽANGA

TEKSTAS: Karolis Valickas
NUOTRAUKA: Eimantas Genys

10

Pirmojo karininko laipsnio suteikimo ceremonija reikšminga kiekvienam kariūnui.

Įsivaizduok save aštraus proto, puikios fizinės formos, visiškai tave palaikančią patikimą aplinką – tu gali įveikti bet ką, ką gyvenimas pateiks. Tau pasiekiami visi nuotykių, visos planetos vietos – dykumos, džunglės, kalnai, miškai, jūros ir net neapbrėpiama oro erdvė, jaukūs namai, į kuriuos gali sugrįžti, jei tik to nori. Tavo ryžto ir svajonių niekas kitas neriboja.

Kiekviena tavo diena paruošia rytdienos iššūkiams. Be streso su jais susidoroji ir veide – tik šypsena, nes tu valdai savo gyvenimo kryptį ir eigą. Tu esi lyderis ne tik tave supantiesiems, svarbiausia, esi lyderis sau!

Neveiklumas – nusikaltimas, bet jei veiki visur, neveiki niekur, – tvirtina mjr. Gintautas Razma.

SEIKIAMYBĖ

Įžanginė pastraipa gali skambėti utopiškai, tačiau tai yra siekiamybė, o neretai ir realybė. Toks turi būti karininkas – išmintingas ir tvirtas. Ir abu šiuos aspektus – intelektualinį ir fizinį – reikia tolygiai vystyti. Tam ir yra Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademija, kurioje, baigęs studijas, gali pradėti savo karjerą žengdamas kuria tik nori kryptimi – atašė atstovybėje užsienyje, mokslininko, atliekančio nacionaliniam saugumui ir gynybai reikšmingus tyrimus, ar kariuomenės vado, vadovaujančio visai Lietuvos kariuomenei.

Tačiau tikslai be priemonių yra tas pats, kas iššokti iš lėktuvo ir suprasti, kad parašytas liko jame. Tikėtina, jei tikslas – nusileisti ant žemės, jis bus pasiektas (nebent pataikys į vandens telkinį). Tačiau ar žemė bus pasiekta tokios būklės, kaip norėtum – sveikas ir laimingas, – kyla abejonių. Tad išsikėlęs tikslus įsitikink, kad renkiesi reikiamas priemones jiems pasiekti.

MOKSLAS

Pažvelgus į akademinį pasaulį atrodo, kad mokslo daktarai – tai it žvaigždės tamsiame danguje naktį. Tai žmonės, sugebėję kažką suprasti ir atlikti geriau nei bet kas kitas pasaulyje. Kaip olimpiečiai, tik stebint gerokai mažiau žiūrovų. Tad natūralu, kad ne visi žmonės gali tapti mokslo daktarais. Tačiau tik pradėjęs šią kelionę galėsi sužinoti, kaip toli gali nueiti.

Jei vertini iššūkius, nori būti savo likimo kalvis, pirmasis žingsnis – bakalauro studijos. Nors, kaip pasakė mjr. Gintautas Razma, kurį mes čia gana dažnai cituosime, „meilė mokslui atsirado tik magistratūroje“. Pats majoras vadina save visišku praktiku, žmogumi, stovinčiu tvirtai ant žemės. „Mokslas turi tarnauti praktikai“, – sako karininkas.

Tad Karo akademijoje jis, administruodamas personalo valdymo procesų modulį, daro tai, apie ką dabar kalba: pritaikė mokslinį dekonstrukcijos principą siekdamas, kad neliktų subjektyvumo vertinant studentų darbus. Taip ne tik dingsta „kirviai“, labiausiai motyvacijai kenkiantys aukštojo mokslo komponentai, bet ir studentai iš karto pajunta, kad jie patys atsakingi už savo įvertinimą – ką žino, rodo balai, nes dėstytojas nerašo pažymio.

Iš esmės universitetinis mokslas – tai sąmoningas nepatogumas, kuris gali labai tikslingai pakelti gyvenimo kokybę. Mokslas reikalauja, kad gebėtum rinkti informaciją, ją suvokti ir suprasti, kaip

taikyti besikeičiančiomis sąlygomis, ypač Karo akademijoje, kur jis yra praktiškas, nes čia nėra „teisingų atsakymų“, tik „trokštami rezultatai“. Tad sieki jų arba ne.

KARJERA

Nenustebinsime pasakę, kad pasaulis nuolatos keičiasi. Ir kada, jei ne dabar, tai akivaizdžiausia? Tačiau įvyko kur kas didesnis pokytis nei pandemija. Tai kompetencijų kopimas į viršų. Kuo daugiau žmonės turi bendradarbiauti, tuo svarbiau susikalbėti.

Įsivaizduokime situaciją: vidutinio sunkumo kroviny su virvėmis iš visų keturių pusių padėtas ant besisukančių ratukų – į kurią pusę pastumsis, ten ir judės. Ir šio darbo atlikti ateina keturi kompetentingi žmonės – bet kuris iš jų ir vienas galėtų išjudinti krovinį, o dviese – lengvai nutempti ten, kur reikia. Tačiau jie tarpusavyje nebendrauja ir galiausiai krovinį ima traukti į keturias skirtingas puses. Todėl kroviny nesjuda.

Štai pavyzdys, kai turime dvigubai daugiau nei reikia kompetentingų darbuotojų, tačiau rezultato nėra, nes nėra sutarimo, komunikacijos. Todėl raštingumas, gebėjimas suprasti, pasakyti ir susitarti tampa svarbiausia vertybe komandoje. Nesant susitarimo, nebus ir rezultato. Atkreipk į tai dėmesį savo aplinkoje – ar nepasitaiko tokių situacijų?

Lietuvos karo akademijoje esi rengiamas būti vadu – savarankišku, gebančiu bendrauti ir bendradarbiauti, susitarti ir net įkvėpti kitus. Baigęs studijas iškart gali vadovauti daugiau nei 30 karių būriui (nebent esi pilotas). Tai – penkeri metai gerai apmokamos tarnybos, kurios metu tobulinsi įgūdžius, praversiančius visais gyvenimo atvejais.

ASMENINĖ RAIDA

Ir čia mes klausiamo tavęs – ar būna, kad apsiimi per daug? Tiek daug yra įdomių dalykų ir, atrodo, kiekvieną iš jų gali padaryti. Tačiau... ne visi pavyksta arba pavyksta, bet daug ką paaukojus. „Neveiklumas – nusikaltimas, bet jei veiki visur, neveiki niekur“, – tvirtina mjr. G. Razma.

Veržliems, turintiems ambicijų tai – vienas didžiausių iššūkių – pasirinkti, atsisakyti, ko nereikia. Susidėlioti prioritetus, net jei jau yra padaryta klaidų. Geriau vėliau atrasti savo kryptį, nei neieškoti visai. „Aš ir nemokėjau pasirinkti, nes buvau veržlus, būdamas kuopos vadu nebegalėjau visų iššūkių įveikti“, – prisimena vyr. instruktorius. »

Rinkis savo „mūšius“, o dar labiau sukonkretinus, – pamėgink 2,5 „mūšio“. Du – esminiai, su kuriais sieji gyvenimą, kurie būtini tavo ateičiai. Ir pusė – tai tarsi dekoras, kuris teikia pasitenkinimą ir laimę. Tarkime, ruošimasis egzaminams ir sportas – tai du pagrindiniai fizinei ir protinei pusiausvyrai palaikyti reikalingi veiksniai. Ir susitikimas su draugais, pietūs su šeima ar savanorystė – tai, kas praturtina Tave.

Universitetinės studijos ir karinis rengimas ne tik sukurs labai daug iššūkių, bet ir suteiks dar daugiau galimybių. Todėl turėsi išmokti rinktis. Kai viskas įdomu, bet laikas ribotas – tai tikras gyvenimas, tai realybė, kuri, supratęs anksčiau, tampa Tavo sąjungininke, o ne prieše.

TOBULOS SĄLYGOS

Daug žadanti antraštė, tačiau tam yra pagrindas, kurį galėtume apibendrinti šia majoro fraze: „Jei reikia galvoti apie maistą, tai – išgyvenimas, o ne mokslas.“ Karo akademijoje Tu būsi apgyvendintas, maitinamas, gausi aprangą. Tad tavęs niekas neblaškys, netrikdys asmeninės raidos bet kuria kryptimi, galėsi 100 % susitelkti į savo tikslus ir išnaudoti visas tobulėjimo galimybes, kurias suteiks dėstytojai.

Dėstytojai, kurie neskuba kišti žinių per prievartą, kurie aiškiai nurodo, ką turi žinoti, iš kur šių žinių pasisemti, kaip būti vertinamas, ir atsako į visus Tavo klausimus. Dėstytojai, kurie vertina ne pagal kokio seno vadovėlio „atsakymų lentelę“, o įsiklauso, ar supratai ir galvoji savarankiškai, kūrybiškai, kaip lyderis – žmogus, į kurį kreipsis kiti žmonės dėl atsakymų ir sprendimų.

PASITENKINIMAS

Kas tau yra pasitenkinimas? Kokios yra tavo svajonės? Kaip tau atrodo, koks turėtų būti tavo gyvenimas? Ar tiksliai žinai, ką norėsi veikti likusį gyvenimą? Jei turi šiokių tokių dvejonių, priimk iššūkį – stok į Lietuvos karo akademiją! Per ketverius metus tu galėsi atrasti save, pažinti savo stipriąsias savybes ir suprasi, ko nori siekti. Išsiugdysi discipliną, kuri leis įveikti bet ką gyvenime. Ir, jei pajusi, kad tavo kelias eina kita kryptimi, galėsi išėiti. Bet jau būsi atlikęs pareigą sau, būsi daug išmokęs ir gerokai tvirtesnis.

Svarbiausia – gebėti komfortiškai jaustis bet kokiomis sąlygomis. O tam, kad tai pasiektum, turi įveikti nemažai iššūkių ir susikurti savo metodus, principus, kurie leis išlaikyti pasirinktą kryptį. x

1

3

2

1. Karo akademijos vyr. instruktorius mjr. Gintautas Razma: „Mokslas turi tarnauti praktikai.“
2. Lietuvos karo akademijoje rengiami vadai, gebantys bendrauti ir bendradarbiauti, susitarti ir net įkvėpti kitus.
3. Pratybų metu tolygiai vystomi intelektualiniai ir fiziniai kariūnų gebėjimai.

+ Toks turi būti karininkas – išmintingas ir tvirtas.

Ir abu šiuos aspektus – intelektualinį ir fizinį – reikia tolygiai vystyti.

LŠS V. PUTVINSKIO-PŪTVIO KLUBO VISUOTINIS ATASKAITINIS- RINKIMINIS SUSIRINKIMAS

TEKSTAS: Stasys Ignatavičius,
LŠS V. Putvinskio-Pūtvio
klubo prezidentas

NUOTRAUKOS: Romas Eidukevičius

Visuotinis klubo susirinkimas
Kauno įgulos karininkų ramovėje.

Liepos 3 dienos rytą LŠS V. Putvinskio-Pūtvio klubo nariai rinkosi Vytauto Didžiojo karo muziejaus sodelyje padėti gėlių prie V. Putvinskio biusto, Nežinomojo Kareivio kapo ir Laisvės paminklo. Tai – sena, nuo klubo įsteigimo laikų tradicija prieš pradėdant LŠS V. Putvinskio-Pūtvio klubo visuotinį ataskaitinį-rinkiminį susirinkimą padėti gėlių ir pagerbti Šaulių sąjungos [kūrėją, Nežinomąjį Kareivį ir mūsų 1919–1923 metų nepriklausomybės kovas pažymintį Laisvės paminklą.

Visuotinis klubo susirinkimas Kauno įgulos karininkų ramovėje prasidėjo istorinės pirmosios atkurtos Šaulių sąjungos vėliavos įnešimu, sugiedotu mūsų valstybės himnu ir tylos minute pagerbiant visus žuvusius ir mirusius Lietuvos laisvės kovotojus. Klubo prezidentas Stasys Ignatavičius savo įžanginėje susirinkimo atidarymo kalboje paprašė atkreipti dėmesį į įneštą pirmąją atkurtos Šaulių sąjungos vėliavą (pasiūtą 1989 metais), kurioje nėra vieno simbolio – šautuvo, o vietoj jo buvo išsiuvinėtas antras trimitas. Tuomet, kaip ir Lietuvos Persitvarkymo Sąjūdis, Šaulių sąjunga į mūsų valstybės ir tautos išsivadavimą iš sovietinės okupacijos ėjo ne ginkluota kova, o istorinės tiesos keliu. Dabar ši vėliava simbolizuoja klubo veiklą, nes daugelis klubo narių jau yra solidaus amžiaus, kuriems sunku su koviniais šauliais dalyvauti mokymuose ir pratybose, ir dabar putvinskičių ginklas yra ideologija, propaganda, istorija, švietimas, pilietinis ir patriotinis ugdymas, tautinės kultūros puoselėjimas. Klubo prezidentas pabrėžė, kad iškilus pavojui tėvynei klubo nariai imsis fizinio ginklo ir bus pirmose gynėjų gretose, kaip tai įrodė 1990–1991 metų Lietuvos istorijos įvykiuose.

Klubo prezidentui atidarius susirinkimą, žodis buvo suteiktas Lietuvos šaulių sąjungos vadui plk. Albertui Dapkui. Sąjungos vadas susirinkusiesiems nušvietė apie šaulių organizacijos veiklą, užduotis, tikslus ir ateities gaires, supažindino su rengiamu Lietuvos šaulių sąjungos strategijos iki 2030 metų projektu ir kokią nišą jis mato šiame projekte putvinskičiams, informavo apie pagrindinius šiemet Šaulių sąjungos organizuojamus renginius, pasidžiaugė klubo narių veikla, už ką keli aktyviausi klubo nariai buvo apdovanoti LŠS pasižymėjimo ženklų „Už nuopelnus Šaulių sąjungai“, LŠS 100-mečio jubiliejine moneta-medaliu, vardine LŠS vado dovana ir LŠS vado Padėkos raštu. LŠS V. Putvinskio-Pūtvio klubo nario pažymėjimas ir nario ženklukas buvo įteiktas vienam pirmųjų Lietuvos kariuomenės steigėjų, Parlamento gynybos štabo viršininko pavaduotojui, pirmajam „Geležinio Vilko“ brigados vadui, vienam pirmųjų Lietuvos kariuomenės generolų dim. brg. gen. Česlovui Jezerkui. LŠS vado pirmasis pavaduotojas ats. mjr. Židrunas Šadauskis išsamiai susirinkimo dalyviams (rodydamas ekrane) papasakojo apie Sąjungos narystę ir vykdomą ūkinę-finansinę veiklą, viešuosius pirkimus, surenkamas bei gaunamas lėšas bei jų naudojimą Sąjungos reikmėms, numatomą kai kurių reikmių įsigijimą. Sąjungos G9 (pilietinio ugdymo)

skyriaus vedėjas ats. plk. Vytautas Reklaitis pabrėžė, kad dabar, kai Lietuvai priešiškos jėgos prieš mūsų valstybę plačiai išvystė hibridinį karą, Sąjungai ir skyriui tenka didelė atsakomybė dirbti ideologinį ir pilietinio ugdymo darbą ne tik su šauliais, bet ir su Lietuvos piliečiais. Todėl mato glaudaus bendradarbiavimo ir sąlyčio taškų bei bendro darbo su putvinskičiais šioje veiklos srityje. Suvažiavimo dalyvius pasveikino Lietuvos Respublikos Seimo narė, finansų ministrė, šaulė Gintarė Skaistė, Kovo 11-osios Akto signataras, putvinskietis Saulius Pečeliūnas, Lietuvos kariuomenės savanorių kūrėjų sąjungos Kauno skyriaus pirmininkė dr. Aušra Jurevičiūtė. Vlado Putvinskio provaikaitis architektas Stasys Pūtvis perdavė žodinius Lietuvos Respublikos Seimo narių Kazio Starkevičiaus, prof. Valdo Rakučio ir Seimo Laisvės kovų ir valstybės istorinės atminties komisijos pirmininkės Paulės Kuzminskienės sveikinimus, perskaitė Klubo garbės prezidento Vytauto Dudėno, LŠS Išeivijoje vado Juliaus Rūtenio Butkaus, LŠS Išeivijoje Toronto Vlado Pūtvio kuopos vado Vytauto Pečiūlio, Lietuvos šaulių sąjungos atkūrimo iniciatyvinės grupės nario, pirmojo Kauno šaulių rinktinės vado Ovidijaus Bernatono (dabar gyvenančio Floridoje, JAV) ir Kelmės krašto muziejaus direktorės Danutės Žalpienės sveikinimo laiškus. Pirmąjį susirinkimo dalį užbaigė įspūdingas teatro „Labas“ vieno veiksmo pastatymas „Miško seserys“ apie Lietuvos partizanes ir ryšininkes.

Antroji, darbinė visuotinio susirinkimo dalis prasidėjo klubo kapeliono Sauliaus Pauliaus Bytauto malda ir netrukus naujai išrinktos klubo vadovybės veiklos palaiminimu. Išrinkus balsų skaičiavimo komisiją ir dar einančiam klubo prezidento pareigas S. Ignatavičiui pasiūlius susirinkimo pirmininko (dr. Audrius Skaistys) ir sekretoriato (ats. kpt. Daina Kemeraitienė ir Jurgis Škėrys) kandidatūras, susirinkimas vienbalsiai [susirinkime dalyvavo 72 klubo skyrių atstovai] patvirtino. Pagal susirinkimo darbotvarkę susirinkimo dalyviai iš klausė klubo prezidento S. Ignatavičiaus ataskaitą, kurioje jis apgailestavo, kad jis kaip Šaulių sąjungos atkūrėjas ir organizacija jam kaip jo kūdikis padarė per mažai, kad Šaulių sąjunga pasiektų tą lygmenį, kokia organizacija buvo tarpukario Lietuvoje, ir mato nemažai spragų veikloje, kurias būtina taisyti, kurios būtų užglaistytos bendru visų klubo narių darbu ir susipratimu. Buvo išklaustytos skyrių pirmininkų ataskaitos, po kurių S. Ignatavičius paklausė skyrių pirmininkų: „Ar yra skirtumas tarp dalyvavo ir organizavo ar inicijavo?“ Todėl reikia daugiau iniciatyvos ir organizuotumo, kad klubo skyriai daugiau imtųsi organizacinės iniciatyvos, ypač ideologijos, pilietinio ugdymo ir istorinės atminties srityse, o tam

visada padės tiek Sąjungos vadovybė, tiek ir Klubo taryba. Pasidžiaugė Klaipėdos, Tauragės, Jurbarko, Marijampolės ir Varėnos putvinskičių veikla, norėtųsi daugiau aktyvumo iš kauniečių [gausiausias klubo skyrius], turėtų pasitempti panevėžiečiai, telšiškiečiai ir kėdainiečiai, nuvylė Vilniaus skyrius [pirmininkui dim. mjr. Vytautui Geštautui pasitraukus iš aktyviosios veiklos], kurio veikla apmirė ir dabar būtina galvoti apie naują skyriaus pirmininką. Renkant naują klubo prezidentą, buvo pasiūlyta ir paprašyta S. Ignatavičiui klubui vadovauti dar vieną 3 metų kadenciją. Jam sutikus, jis susirinkimui padėkojo už pasitikėjimą ir pasiūlė išrinkti jo pasiūlytas viceprezidentų ir tarybos narių kandidatūras, nes jam su jais teks dirbti ir jais pasitikėti.

Vienbalsiai klubo viceprezidentais buvo išrinkti dr. Audrius Skaistys [kuruos ryšius su valstybinėmis institucijomis ir tarptautinėmis organizacijomis, klubo juridiniai klausimai], Jurgis Škėrys [kuruos klubo organizacinius klausimus] ir Liutauras Trumpulis [kuruos klubo kanceliariją ir ryšius su klubo skyriais]; į klubo tarybą buvo išrinkti: Stasys Pūtvis, Dainius Bikuličius, dim. brg. gen. Česlovas Jezerkas, LR Seimo narys Kazys Starkevičius, LŠS vado pavaduotojas ats. mjr. Židrunas Šadauskis, ats. plk. ltn. Leonas Stonkus, ats. plk. ltn. Kęstutis Kostas Vaitonis, ats. ltn. Kęstutis Sutkus dim. ltn. Anicetas Varnas ir Juozas Janušaitis. Naujai perrinktas klubo prezidentas S. Ignatavičius susirinkimui pasiūlė prie Klubos tarybos įsteigti Istorinės atminties jam žinimo komisiją, kurią sudarytų Kovo 11-osios Akto signataras S. Pečeliūnas [pirmininkas], nariai Pranas Trakinis, Kęstutis Markevičius ir Antanas Burokas, komisijos sekretorė – ats. kpt. D. Kemeraitienė. Pasiūlymui buvo pritarta. Suvažiavimo pirmininkas dr. A. Skaistys perskaitė susirinkimui pasiūlytas rezolucijas dėl 2023 metų paskelbimo Vlado Putvinskio metais, dėl tradicinio Parlamento gynėjų susitikimo ir savanorio Artūro Sakalausko žūties 30-mečio paminėjimo rugpjūčio 21 dieną, dėl nuolatinės Šaulių sąjungos ekspozicijos Vytauto Didžiojo karo muziejuje, dėl Senosiose Kauno kapinėse likusių Nepriklausomybės kovose žuvusių karių ir šaulių palaikų ir dėl LŠS Statuto 328 straipsnio redakcijos pakeitimo, kad LŠS garbės šaulio vardas būtų suteikiamas ir šauliams. Rezolucijoms buvo vienbalsiai pritarta. Istorinės pirmosios atkurtos Šaulių sąjungos vėliavos išnešimu LŠS V. Putvinskio-Pūtvio klubo visuotinis ataskaitinis-rinkiminis susirinkimas darbą baigė. x

VARPUTĖNŲ KAIMO ŠAULIŲ VEIKLA

1. Šauliai šaudymo pratybose.

1

TEKSTAS: Jonas Kiriliauskas

Mintis parašyti nedidelės apimties knygą (čia yra pateikiamos jos ištraukos. Knygą planuojama išleisti šių metų rudenį) apie šaulių veiklą nedideliame Šiaulių rajono bažnytkaimyje Varputėnuose kilo todėl, kad vietos bendruomenė prašė padėti surinkti medžiagą, todėl, kad šiek tiek jau buvo domėtasi šios vietos istorija, be to, šauliai šventė savo šimtmetį. Progu daug...

Kadangi, kaip teigia patys Varputėnų šauliai, jie savo archyvą „sunaikino“ okupacijos pradžioje 1940 metais, jausdami, kad okupacinis režimas imsis represinių priemonių prieš tas organizacijas, kurios aktyviai kūrė ir palaikė Lietuvos valstybingumą, tai archyvinų duomenų apie būrio veiklą nėra. „Sunaikino“ žodis kabutėse todėl, kad visa būrio dokumentacija pagal vietos šaulių pasakojimą buvo užkasta po savo pačių pasodintu ąžuolu, prie bažnyčios šventoriaus.

Autoriui teko pasidomėti Lietuvos centriniame valstybiniame archyve ir buvo gautas patvirtinimas, kad dokumentų, liudijančių Varputėnų šaulių būrio veiklą, ten nėra. Todėl rašant knygą teko peržvelgti visus šaulių leisto žurnalo „Trimitas“ numerius bandant surasti žinių apie būrio įsikūrimą ir kitus nuveiktus darbus.

Žinios apie veiklą buvo rastos nors ir fragmentiškos, bet leidžiančios apžvelgti būrio veiklą ir įvertinti, kiek jos atitiko organizacijos keliamus tikslus ir uždavinius. Garbė būrio „raštininkams – korespondentams“, kurie norėjo papasakoti apie tai, ką jie veikia visai Lietuvai.

Keletas žinučių buvo rasta ir kariuomenei skirtame žurnale „Karys“, kuriame buvo skelbiamos žinutės apie šaulių veiklas.

Kiti šaltiniai buvo aplinkinių būrių veiklos aprašymuose rasti pėdsakai ir paminėjimai juose ir varputėniškių šaulių būrio dalyvavimo fragmentų. Vienas iš veiklos unikalumų yra tas, kad čia šauliams labai padėjo vietiniai dvarininkai, o tarpukario Lietuvoje ne taip dažnai tai nutikdavo, ir dar dvaro savininkas buvo būrio garbės šaulys.

Varputėnų kaime šaulių organizacija susikūrė 1930 metų pradžioje.

Šaulių veikla Varputėnuose buvo neįsivaizduojama be gerų santykių su dvaro savininkais Vladislovu ir Marija Hriškevičiais. Šie ponai, kaip jau buvo aukščiau minėta, buvo iš tų Lietuvos dvarininkų, kurie nebijojo lietuviybės, nors ir gyveno aktyvų gyvenimą uždaroje ir atsiribojusioje krašto lenkų dvarininkų gyvenimo terpėje [1, 155], nesibodėję į dvarą įsileisti kaimo šaulių. Nežinia kaip tai vertino aplinkiniai dvarininkai, bet tai yra faktas.

Tačiau, mes nežinome, ar pirmasis susirinkimas buvo dvare, bet galime numatyti, kad taip. Kaip buvo steigiamas būrys ir ką per kelis mėnesius po susikūrimo nuveikė, tegu pasakoja to meto vietinis korespondentas, pasirašęs „H“. Gal tai pats Hriškevičius parašė pirmąją žinutę apie būrį, pagaliau pirmajame susirinkime, ko gero, jis buvo išrinktas į būrio garbės vadus.

„Varputėnų bažnytkaimyje (Šaukėnų v.) mok. J. Mašalo iniciatyva šiais metais įsisteigė Šaulių būrys. Nariais daugiausia išsiraišė apylinkės ūkininkai. Būrys nors negausus, bet gana veiklus. Gegužės 4 d. išvakarėse šauliai pasodino prieš bažnyčią rinkelėje Vytautui Didžiajam pagerbti ąžuolą. Nutarė padaryti gražų darželį ir pastatyti stiebą tautiškų švenčių metu vėliavai iškelti. Gegužės 4 d. mokykloje įvyko trečias visuotinas narių susirinkimas. Buvo atvykę rinktinės vado padėjėjas ats. ltn. Laugalis. Svečias skaitė paskaitą apie rankines granatas, braižė ir demonstravo atskiras jų dalis. Be to kalbėjo įvairiais šaulių ideologijos, drausmės ir šaulio pareigos atlikimo klausimais. Prelegentui valdybos vardu mok. Mašalas širdingai padėjo. Po susirinkimo atlikti antri šaudymo pratimai šruotais. Vakare buvo šokių vakaras“ (2, 399).

Taigi mes žinome, kad ąžuolas, kuris ir šiandien tebestovi prie šventoriaus, buvo pasodintas Vytauto Didžiojo atminimui 1930 metų gegužės 3 dieną.

Pasodintas buvo nedidelėje „rinkelėje“, tai yra turgaus aikštelėje, nes čia, matyt, buvo prekiaujama atlaidų metu. Būrys priklausė VII šaulių rinktinei, kurios centras buvo Šiauliuose ir tuo metu jai vadovavo kapitonas J. Kurpis.

Susikūrę Varputėnų šauliai buvo labai aktyvūs. Tačiau aktyvumas buvo sezoninis, nes dauguma narių buvo ūkininkai, tad veikla aktyvesnė prasidėdavo pabaigus svarbiausius žemės ūkio darbus. 1930 metų

lapkričio 16 dieną pradžios mokykloje vyko visuotinis susirinkimas, kurio metu buvo renkama nauja valdyba, į kurią įėjo: Pr. Tamašauskas, J. Rimkus, J. Jocas ir A. Orbakas. Į kontrolės komisiją: J. Jackus, P. Jonaitis ir A. Gedvilas [3, 992].

Tų pačių metų gruodžio 28 dieną Varputėnų dvaro rūmuose suruošė viešą vakarą. Vaidino 4-ių veiksmų dramą „Laisvės kovotojai“.

„Vaidinimas pavyko. Toliau sekė linksmoji dalis – šokiai. Vakaras buvo įdomus. Atsilankė daug publikos. Vakaro metu grojo stygų orkestras V. Čižausko vedamas. Sale leido pasinaudoti p. M. Hriškevičienė“ (4, 74).

1931 metų balandžio 6 d. Varputėnų šauliai jau minėjo vienų metų sukaktuves, ir ta proga įvyko visuotinis narių susirinkimas. Jis vyko dvare, nes susirinkimą pradėjo būrio garbės pirmininkas V. Hriškevičius. Valdybos pirmininkas pasakojo apie darbus, kuriuos nuveikė per vienerius metus. Po to kalbėjo būrio vadas St. Jašinskas. Susirinkimo pabaigoje buvo pagerbtas šaulių sąjungos įkūrėjas V. Putvinskio atminimas (miręs prieš porą metų – aut. J. K.). Po susirinkimo buvo bendri pietūs, o vakare viešas vakaras su vaidinimais. Iškilmės baigėsi šokiais ir žaidimais [5, 311].

Štai, 1931 metų rugsėjo 27 dieną dvaro rūmų salėje buvo suorganizuotas viešas vakaras, kuriame vaidintas spektaklis „Palangoj“. Vėliau buvo skaitomi monologai ir demonstruojami tada populiarūs gyvieji paveikslai. Žmonių į vakarą buvo susirinkę labai daug.

Visą vakarą suorganizuoti padėjo dvaro savininkas V. Hriškevičius, jis parūpino medžiagas scenai papuošti, publikai suolus, žodžiu pasirūpino, kad renginys būtų vykęs ir patogus [6, 810].

Tų pačių metų lapkričio 15 dieną Žaigėnuose buvo rodoma 3 veiksmų komedija „Cingu Lingu“. Buvo konstatuojama, kad prisirinko daug jaunimo, o spektaklis visiems patikęs, buvo gauta pelno, o tvarka buvusi pavyzdinga [7, 971].

Gruodžio 6 dieną dvaro rūmų salėje vyko visuotinis šaulių susirinkimas, kuriame dalyvavo beveik visi šauliai. Vėl buvo koreguojama valdybos sudėtis. Į ją išrinkti: K. Virbalis, Pr. Tamašauskas, J. Jocas ir V. Čižauskas. Pakito ir kontrolės komisijos sudėtis: El. Grinaitė, El. Špakauskaitė, P. Jonaitis ir V. Varanuskas. Bei, pagal naujus LŠS reikalavimus nauja pareigybė – šaulių stebėtojas, juo tapo, matyt didžiausią autoritetą turintis šaulys

2

2. Juozas Navickis po tarnybos tapo šauliu.

Pr. Tamašauskas. Be kita ko dar buvo nutarta Kalėdoms surengti viešą vakarą, organizuoti chorą. Konstatuota, kad susirinkimas „praėjo labai gyvai“ [8, 1011].

1932 metų kovo pabaigoje pasirodžiusioje žinutėje buvo konstatuojama, kad:

„būrys surengė daug viešų vakarų Varputėnuose ir apylinkėje. Būrio vaidintojai veiklūs. Susirinkimų irgi buvo keletas. Bažnytkaimy vasario 16 paminėta iškilmingai. Kovo 6 d. susirinkime pagerbtas V. Putvinskio atminimas. Nauju būrio valdybos pirmininku išrinktas St. Maižius. Žygaičių pradžios mokykloje būrio vardu rengiama skaitykla“ (9, 77).

1932 metų birželio 5 dieną Varputėnų šauliai „plėsdami veiklos geografiją“ surengė gegužinę Padvarninkų kaime, o birželio 16 dieną Varputėnų miške. Kadangi buvo Šv. Antano atlaidai Varputėnų bažnyčioje, tai ir jaunimo buvo susirinkta nemažai ir renginys šauliams buvo pelningas [10, 535].

Tais metais šauliai pradėjo aktyvų spaudos platinimo darbą. Buvo išrinkti penki būrio šauliai, kurie pažadėjo išplatinti „Mūsų kalendoriaus“ 50 egzempliorių ir taip pat rinkti „Trimito“ prenumeratorių [11, 933]. Toliau korespondencijoje pasigirsta ir visuomenės kritikos mintis. „Bet to neužtektų. >>

1

Reikėtų daug daugiau šiame užsnūdusiame kampelyje“ (ten pat.). Vadinasi, aktyvūs visuomeniškai šauliai buvo nepatenkinti savo apylinkės žmonių įsitraukimu į jų veiklas.

Paminėta, jau Žygaičiuose įkurta skaitykla [bibliotekėlė], kaip ji vadinama „knygynas“, o joje jau per 300 knygų ir kitų leidinių. Vadinasi apie biblioteką šiame krašte galima kalbėti nuo 1932 metų (ten pat).

Naujųjų metų išvakarėsi [12 26] Varputėnų dvaro rūmų salėje vietos šauliai vėl organizavo vakarą. Buvo rodoma 3 veiksnių komedija „Burtininkė“. Vėliau buvo deklamuojami eilėraščiai ir, svarbiausia, tą dieną debiutavo būrio šaulių choras, vadovaujamas vietinio šaulio V. Čižausko. Turime pasakyti, kad choras buvo naujiena, nes be bažnytinio choro niekada niekas nieko panašaus nebuvo suorganizavęs.

Žiūrovams choras padarė neišdildomą įspūdį ir žiūrovai salėje vos tilpo. Kaip rašo korespondentas „kimštinai“.

Prieš spektaklį, tą vakarą šauliai sprendė klausimą, ką daryti, kad neiškeltų iš Varputėnų kaimo jų būrio valdybos vadą K. Virbalį. Buvo vieningai nutarta kreiptis į Vyriausybę, kad jį paliktų, nes priešingu atveju gali labai nukentėti būrio veikla. [12, 31].

Taigi, galime konstatuoti faktą, kad Varputėnų šaulių būrio valdybos vadą K. Virbalis buvo labai aktyvus ir sumanus vadas, jei buvo baimė jį prarasti.

Be to matome, kad savo nutarimus iš esmės vykdė, nusprendė suorganizuoti chorą ir jis po mėnesio jau dainuoja šventėje, nusprendė įkurti biblioteką – įkūrė [...].

Jie organizuodavo šaudymo varžybas, rikiuotės pratybas, tai pat dalyvaudavo ir Šiaulių VII šaulių rinktinės organizuojamuose pratybose kartu su apylinkės – Juozapavos, Raudėnų, Kuršėnų ir kitais būriais [15, 227] [...].

Toliau pasakojant apie veiklą reikia priminti faktą, kad 1935 m. liepos 15 d. Respublikos prezidentui paskelbus Šaulių sąjungos įstatymą, o 1936 metais balandžio 23 d. patvirtinus statutą Šaulių sąjunga buvo galutinai integruota į Lietuvos kariuomenės sudėtį, jos struktūra priderinta prie valstybės administracinio suskirstymo – kiekvienoje apskrityje suformuotos šaulių rinktinės [16, 604], todėl atsirado daugiau disciplinos, daugiau kariškų „reikalų“.

1937 metų pabaigoje, gruodžio 19 dieną šaulių būrio visuotiniame susirinkime atnaujino savo tarybą, o sausio 15 dienos susirinkime naują tarybą pasiskirstė pareigomis.

Būrio valdybos pirmininku išrinko V. Mickūną, vado pavaduotoju tapo šaulys Paražinskas, išdininku šaulys Stanelis ir sekretore mokytoja L. Kelpšaitė [17, 156].

Šaulių būrio garbės pirmininkas ir toliau buvo ir V. Hriškevičius.

1938 metais Varputėnų šauliai ruošėsi nustebinti dar viena modernia naujove savo kaimą. Tų metų sausio 15 dieną būrio valdybos nutarimu sausio 23 dieną duris turėjo praverti šaulių skaitykla [bibliotekėlė]. Jos darbo laikas buvo numatytas sekmadieniais ir dvi valandas, nuo 9.30 iki 10.30 ir nuo 13.00 iki 14.00 valandos.

Skaityklą rėmė „geraširdiški šauliai ir visuomenė, sunešdami naujai gautas knygas ir laikraščius“ (ten pat.). Taigi, Varputėnuose šaulių dėka bibliotekos įkūrimo datą galime laikyti 1938 metų sausio 23 dieną.

Gaila, kad publikacijos korespondentas nenurodė, kur buvo atidaryta ta bibliotekėlė, kieno namuose, ar prie dvaro kur, ir kas buvo jos vedėjas, taip žinotume ir pirmąjį kaimo bibliotekininką.

Sunkėjant Lietuvos valstybės pozicijoms užsienio politikoje ir kylant pretenzijoms iš Lenkijos ir Vokietijos, Varputėnų šauliai įsijungė į lėšų rinkimo vąjų Ginklų fondui. Būrio vado žinutėje skaitome:

„Būrys savo susirinkime, apsvarstęs šių dienų įvykius, pasižadėjo visada budėti savosios žemės ir jūros sargyboje ir neatiduoti gera valia mūsų priešams nei vienos pėdos, mūsų brolių krauju ir gyvybe atpirktos, žemės ir jūros. Nutarta, kad kiekvienas šaulys pagal išgales aukoja Ginklų Fondui. G. Fondui aukos renkamos ir iš visuomenės“ [18, 397].

Dar vienas reikšmingas darbas kurį 1938 metų pavasarį nuveikė šauliai, tai buvo balandžio 29 ir 30 dienomis suorganizuotas medelių sodinimas kaime. Medeliai buvo gauti ir Paežerių girininkijos, o „sodino juos būrio šauliai, pradžios mokyklos mokiniai ir bažnytkaimio visuomenė“ [19, 493].

1937 metų suaktyvėjimas ir pilni įvykių būriui 1938-iejį buvo susiję su Varputėnų parapijos administratoriumi kun. Kazimieru Mockumi, kuris buvo aktyvus šaulys rėmėjas. Įgavę, be dvaro savininko, dar ir klebono ar parapijos administratoriaus

globą šauliai Varputėnuose atsigavo. Didžiausia kaimo šaulių šventė, buvo, pagaliau įsigytos vėliavos pašventinimo išklmės 1938 metų vasarą. Manome, kad apie jas tegu pasakoja pats būrio vadas J. Paražinskas:

„Neseniai būriui įteikta vėliava. Išklmėse dalyvavo rinktinės vadas plk. ltn. Vėgėlis. Bažnyčioje buvo pamaldos ir vėliavos pašventinimas, dalyvaujant rinktinei vadui būrio vadui dim. Viršilai J. Paražinskui, krikšto tėvams: š. ats. ltn. Juknevičiui ir mokytojai Kelpšaitei, visam šaulių būriui ir svečiams, vėliava buvo prikalta prie koto. Ją pašventino šaulys klebonas Mockus. Vėliavą būriui įteikė rinkt. Vadas. Ta proga šauliams jie pasakė kalbą. Pr. mokyklos salėje įvyko dar išklmingesnis posėdis. Šaulių sąjungos vadas, negalėdamas pats dalyvauti vėliavos pašventinimo išklmėse, per rinktinės vadą atsiuntė sveikinimą, kurį perskaitė rinktinės vadas. Po to sveikino eilė žymių apylinkės pareigūnų. Tautos vadovybei buvo nusiųsti sveikinimai. Po išklmingo posėdžio dvarininko Hriškevičiaus dvare buvo bendros vaišės ir jauki gegužinė“ (20, 757).

Matome, kad 1938 metais šaulių būrys jau buvo ne tik ginkluotas, patriotiškai nusiteikęs, bet pagaliau įsigijęs ir svarbiausią sukarintos ir karinės organizacijos atributą – vėliavą.

Lapkričio 27 dieną būryje buvo dar vienos išklmės. Buvo išklmingai minimas Lietuvos kariuomenės dvidešimtmetis. Ta proga Lietuvos Respublikos Prezidento Antano Smetonos aktu šaulėi, mokytojai L. Kelpšaitėi buvo įteiktas Vytauto Didžiojo ordino III laipsnio medalis [21, 1214]. Tai vienintelė, kiek pavyko nustatyti, Varputėnų būrio šaulė (šaulys), gavusi tokį aukštą valstybinį apdovanojimą už savo veiklą Lietuvos šaulių sąjungoje. Po oficialios dalies buvos sprendžiami kiti būrio klausimai.

Buvo registruojami norintys vykti į LŠS 20-mečio šventę į Kauną 1939 metais, šią užduotį gavo L. Kelpšaitė. Būrio švietimo vadovui Gudavičiui pavesta rinkti „Trimito“ prenumeratorių, ilgamečiu ir vieninteliu būrio išdininkui Staneliui organizuoti rinkliavą šaulių sąjungos namų fondui, bei kiti mažiau svarbūs reikalai.

Po trijų dienų, lapkričio 30 dieną būrys išklmingai išlydėjo iš Varputėnų parapijos administratorių kun. Kazimiera

Mockų. Jis buvo iškeliamas į tokias pat administratoriaus pareigas Žarėnuose-Latvėliuose, o jo vieton buvo paskirtas Vaiguvo administratorius kunigas Petras Barkauskas [22, 4].

„Atsisveikinimo žodyje būrio vadas, apibūdinamas šaulio rėmėjo kun. Mockaus nuopelnus būriui, padėkojo už visokeriopas atliktas pareigas būriui ir palinkėjo būrio vardu geriausios kloties naujoje vietoje. Dar kalbėjo ir kiti šauliai. Gerb. šaulys rėmėjas kun. Mockus, atsisveikindamas, paaukoko būriui 20 litų. Varputėnų šaulių būrys, netekęs darbštaus ir pasišventusio savo ir šaulinėse pareigose gerbiamo šaulio kun. Mockaus, visuomet bus dėkingas ir atmins garbingą rėmėją“ (21, 1214).

Prasidėjus 1939 metų istoriniams kataklizmais Varputėnų šaulių būrio veikla nesustojo, tačiau prasidėjus Antrajam pasauliniam karui kultūrinė veikla pasitraukė į antrą planą, o po 1940 metų birželio 15 dienos sovietinės okupacijos buvo liepos 11 dienos įsakymas likviduoti Šaulių sąjungą, o šaulius nuginkluoti. Tą dieną 1940 metais ir baigėsi Varputėnų šaulių būrio istorija, trukusi kiek ilgiau nei 10 metų. x

2

1. Vladislavas Hriškevičius, garbės šaulys.

Iliustracija iš Lietuvos dvarų enciklopedijos.

2. Dvaro rūmai.

ATEITIES AUTOMOBILIAI. VANDENILIU VAROMI AUTOMOBILIAI, II DALIS

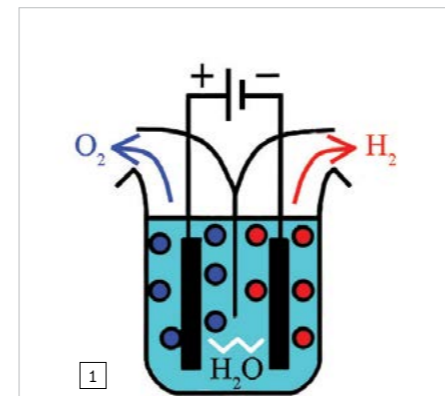
1

TEKSTAS: Jonas Rinkevičius

13

Vandeniliu varomas automobilis „BMW i Hydrogen NEXT“ (Vokietija).

Vandenilis gaunamas įvairiais būdais: iš gamtinių dujų, naftos produktų, akmens anglių (iš šių žaliavų vandenilio gaunama daugiausia), atsinaujinančių energijos šaltinių, biomasės, dumblių, kitų medžiagų, turinčių vandenilio elemento. Deja, išvardytos mineralinės ir organinės kilmės medžiagos turi anglies junginių. Išskiriant vandenilį nebūtina naudoti elektrą, nes deginant akmens anglis, mazutą į atmosferą išmetama daug anglies dioksido ir monoksido.

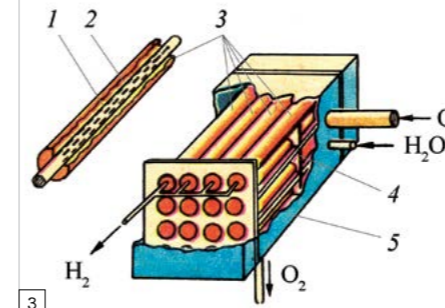
1

1. Vandenilio gavybos principinė schema.

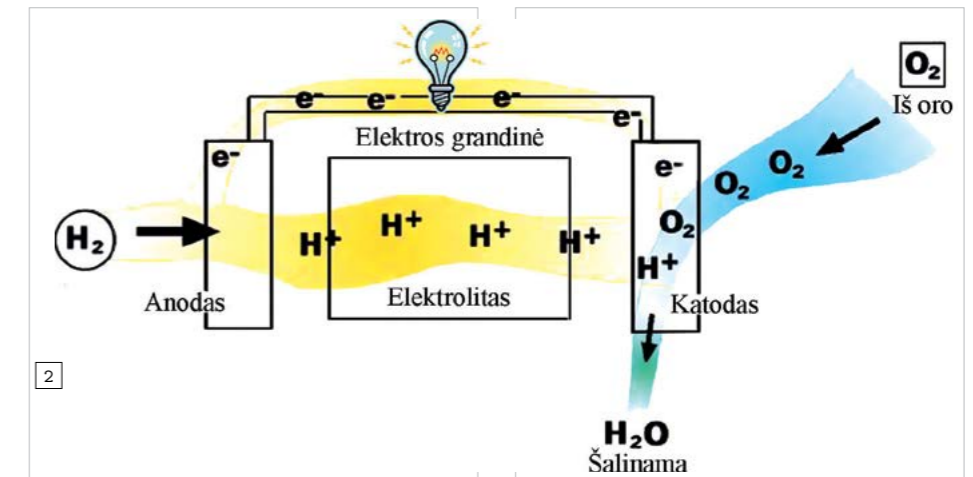
2. Vandenilio ir deguonies kuro (degalų) elementų elektros srovės šaltinis.

3. Vandenilio laikymo hibriduose bako įrengimo schema:

- 1- filtras;
- 2 - hidridas;
- 3 - hidridų elementai;
- 4 - pertvara;
- 5 - korpusas.

3

2

Ekologiškiausia vandenilio gavybos technologija – iš vandens, jo elektrolizei naudojant saulės energiją. Elektros energijai gaminti dabar plačiai naudojamos saulės elementų baterijos, kurios veikia fotoelementų principu. Gaunama elektros energija naudojama vandens elektrolizei. Tačiau šis vandenilio gavybos būdas yra labai brangus ir neefektyvus. Kad būtų galima atpiginti vandenilio gavybą, dirbama įvairiomis kryptimis. Pavyzdžiui, šveicarų mokslininkas, termobranduolinės energetikos specialistas P. Šereris [Paul Scherrer, 1890–1969] vandens elektrolizei siūlė naudoti paraboloido formos veidrodžius, kurie surenka Saulės spindulius ir juos nukreipia į specialų reaktorių su cinko oksidu [ZnO₂]. Neįtikėtina aukštoje 2 300 °C temperatūroje oksidas išskaidomas į cinką [Zn] ir deguonį [O₂]. Cinkas, reaguodamas su vandeniliu, vėl virsta cinko oksidu ir išskiriamas grynas vandenilis [H₂]. Vandenilis elektrocheminiame srovės šaltinyje sukuria srovę bei, reaguodamas su deguonimi, „pagimdo“ vandenį. Susidaro uždaras ciklas, kuris nuolat kartojasi.

Įvairių šalių mokslininkai daug dirba, kad atpigintų vandenilio gavybą. Pavyzdžiui, japonų („Honda“) ir Pietų Korėjos („Hyundai“) mokslininkai vandens elektrolizei ir vandenilio išėgai paspartinti siūlo naudoti elektros impulsų sistemą, kai elektra leidžiama per kelių sluoksnių katalizatorių. Impulsinė elektrolizė ir naujoviškas katalizatorius beveik padvigubina išgaunamo vandenilio kiekį. Kinijos mokslininkai tobulina vandenilio gavybos generatorius. Naujo generatoriaus darbas pagrįstas vandens ir aliuminio chemine reakcija, vykstančia kambario temperatūroje. Čia aliuminis „geba pavogti“ iš vandens deguonį ir taip atskirti vandenilį. Tačiau ši reakcija turi būti aktyvuota kito metalo. Šį kartą mokslininkai pasitelkė naujo lydinio elektrodą. Alavo, indžio, galio ir bismuto lydinys tiko šiai užduočiai atlikti. Būtent bismutas šiam reaktoriui suteikė efektyvumo ir stabilumo.

Naujo lydinio elektrodai leidžia iš karto pradėti vandenilio gavybą ir pasiekiamas 92 proc. produktyvumas. Vandenilio procesui optimizuoti mokslininkai siūlo panaudoti dirbtinio intelekto sistemą. Tai tik keletas vandenilio gavybos būdų, kurių internetinėje erdvėje skelbiama ir daugiau.

Antra su vandeniliu siejama problema – jo laikymas. Siūlomi keturi vandenilio laikymo būdai: suslėgtas balionuose; suskystintas balionuose-termosuose; sukauptas hidridų akumulatoriuose; iš skystų degalų gaminamas pačiame automobilyje.

Balionuose vandenilis laikomas labai suslėgtas (250–700 bar), todėl maitinimo sistemos dalys turi būti preciziškai tiksliai pagamintos (kad vandenilis nenutekėtų pro sujungimus). Balionuose-termosuose laikomas vandenilis suskystinamas esant labai žemai temperatūrai (–253 °C), todėl sistemoje tokią žemą temperatūrą ilgesnį laiką sunku palaikyti. Sistemos įrangai reikalinga labai gera termoizoliacija.

Kol kas [kol neišrasti tobulesni vandenilio laikymo būdai] racionaliausia ir saugiausia vandenilį laikyti metalo hidridų akumulatoriuose. Čia panaudoti kai kurių metalų [pavyzdžiui, titano] bei jų lydiniių [pavyzdžiui, titano-vanadžio-geležies-vario-nikelio] kristaliniai gardeliai. Jie sudaryti taip, kad tarp atskirų metalo atomų susidaro tarpeliai, į kuriuos gali įsisprausti vandenilio atomai. Tokios atomų „draugijos“ ir vadinamos hidridais. Šiuolaikinė hidridų gamybos technologija vis labiau tobulinama. Pavyzdžiui, neseniai įmonė BMW sukūrė sintetinio poringojo pluošto hidridą, kuriame sukauptų vandenilio atsargų užtenka nuvažiuoti 800 km. Anksčiau minėta, kad vandenilis gali būti gaunamas aplenkiant tarpinę grandį (nekaupiamas balionuose arba hidriduose), pačiame automobilyje. Pavyzdžiui, vokiečių įmonė BMW sukūrė koncepcinį automobilį „BMW 750hL“ su vidaus degimo varikliu, varomu skystu vandeniliu [anksčiau jį sukūrė ir išbandė eksperimentinį vandeniliu maitinamą automobilį „BMW 735i“]. >

Čia skystas vandenilis laikomas specialiuose bakuose (termosuose). Šio automobilio vidaus degimo variklio maitinimo sistema, palyginti su serijiniais modeliais, varomais benzinu, turi minimalių konstrukcinių pakeitimų. Antras pavyzdys – koncepcinis automobilis „Opel Zafira“. Čia iš supilto į 54 l baką metanolio (gali būti ir kiti degalai, turintys vandenilio junginių) cheminiame reaktoriuje ir katalizatoriuje išskiriamos vandenilio dujos, nukreipiamos į variklio cilindrus.

Tačiau, kad vandeniliu varomus automobilius būtų galima realiai naudoti, būtinos vandenilio degalinės. Diegiant vandenilio gavybą bei juo aprūpinant automobilius iš Europos šalių labiausiai yra pažengę vokiečiai. 2004 metais Berlyne atidaryta pirmoji vandenilio degalinė, kurios paslaugomis naudojosi pirmieji dešimt „Mercedes-Benz“, keletas „Opel Zafira“ lengvųjų automobilių bei autobusai „Mercedes-Benz Nebus“. Dabar vandenilio degalinių įrengiama ir kitose Europos šalyse, pavyzdžiui, Norvegijoje, Švedijoje, Latvijoje (Rygoje).

Automobilius, kurie naudoja vandenilio energiją, sąlyginai galima suskirstyti į tris grupes:

1. automobiliai su tradiciniais vidaus degimo varikliais, varomais įvairaus pavidalo vandeniliu;

2. automobiliai su hibridinėmis jėgainėmis, į kurių sudėtį įeina vandeniliu varomas vidaus degimo variklis ir vandenilio degalų elementų elektros energija sukami elektros varikliai;

3. automobiliai (elektromobiliai), varomi elektros variklių, kuriuos suka vandenilio degalų elementų pagaminta elektros energija.

Automobiliai su tradiciniais vidaus degimo varikliais gali naudoti gryną vandenilį arba vandenilio ir metano dujų mišinį. Priklausomai nuo maitinimo sistemos tipo, vandenilio laikymo būdo, juose sumontuojama atitinkama įranga. Šiek tiek skiriasi ir maitinimo sistemos veikimo principas. Pavyzdžiui, suslėgto vandenilio maitinimo sistemoje iš baliono vandenilis patenka į reduktorių, kur sumažinamas slėgis, o suskystinto vandenilio maitinimo sistemoje iš baliono-termoso (su vakuumine šilumos izoliacija) – į garintuvą. Kaip ir tradiciniuose varikliuose, čia vandenilis įpurškiamas purkštuvais. Tokius automobilius galima vadinti santykinai ekologiškais.

Automobiliai su hibridinėmis jėgainėmis gali veikti elektros variklio ir vidaus degimo variklio režimu. Įrengus tam tinkamas maitinimo sistemas vidaus degimo variklis gali dirbti tradiciniais arba alternatyviais degalais, tarp jų ir vandeniliu,

o elektros variklius sukti vandenilio degalų elementų gaminama elektra. Todėl tokius automobilius galima vadinti santykinai ekologiškais.

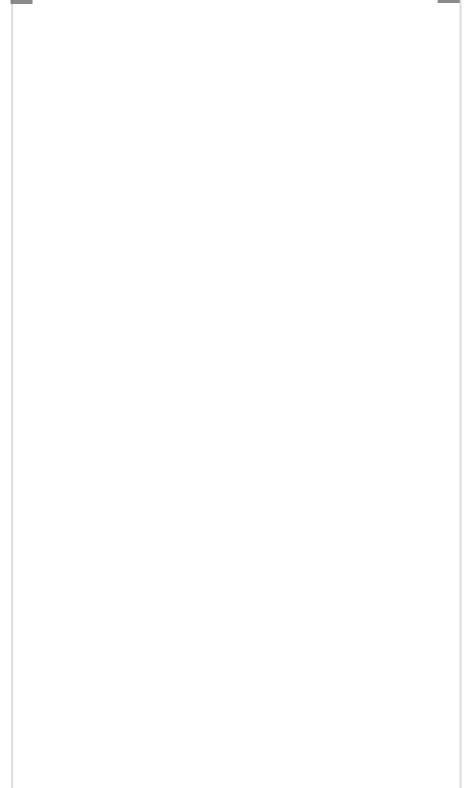
Elektromobiliuose su hidridų akumuliatoriumi pagaminta elektros energija suka traukos elektros variklius ir ratus. Tokios transporto priemonės gali būti priskiriamos prie visiškai ekologiškų.

Yra sukurta įvairių vandenilio pagrindu veikiančių elektrocheminių srovės šaltinių (vandenilio degalų elementų) tipų: su kieto oksido elektrolitu; su fosforo rūgšties elektrolitu; su išlydyto karbonato elektrolitu; su šarminiu elektrolitu. Tačiau, specialistų nuomone, labai perspektyvūs ir automobiliams tinkamiausi elektrocheminiai srovės šaltiniai, kurių nereikia įkrauti, o juose cheminė ir šiluminė energija pagal vadinamąją *Hydrogen fuel cells* (liet. vandenilio kuro ląstelių) technologiją iškart virsta elektros energija. Tokio elektrocheminio srovės šaltinio pavyzdžiu gali būti vandenilio ir deguonies elementai su anglies ir platinos elektrodais. Tokio elektros srovės šaltinio galimybę pirmasis pagrindė anglų mokslininkas Viljamas Grovas (William Grove). Jis nustatė, kad, leidžiant elektros srovę, vandenį galima išskaidyti į degiąsias vandenilio ir deguonies dujas, o sujungus šiuos elementus galima gauti vandenį ir sukurti elektros srovę.

1

1. Vandeniliu varomas automobilis „Toyota Mirai FCV“ (Japonija).
2. „Toyota Mirai FCV“ energetinė jėgainė.
3. Skysto vandenilio balionas (bendras vaizdas).

2

3

Tokio vandenilio ir deguonies elektrocheminio srovės šaltinio prototipą mokslininkas pirmą kartą viešai pademonstravo dar 1839 metais. Šiame elektrą gaminančiame elemente mokslininko garbei pavadintu „Grove Cells“ vykdavo reversinis (lot. *reversus* – apgręžtas, pasuktas) vandens elektrolizės procesas, kuris nuolatos pasikartodavo. Po 60 metų vokietis Valteris Nernstas šį elektrocheminį šaltinį patobulino, pasiūlęs degalų elementus su keraminiu kietojo oksido elektrolitu. Nuo 1945 metų JAV, buvusios SSRS ir Vokietijos mokslininkai sukūrė vandenilio degalų elementus, kurie 1960 metais pirmą kartą buvo panaudoti NASA „Apollo“ (JAV) kosminiuose laivuose, o grynojo vandenilio degalai – raketose nešėjose.

Šiandien yra žinoma keletas tokių vandenilio elektrocheminių elementų (ląstelių) tipų, kurie naudojami energetikoje ir kosmoso pramonėje, tačiau elektromobiliams labiausiai tinka vandenilio degalų elementai su polimerinio elektrolito laidžiomis protonams membranomis – PEM (*Proton Exchange Membrane* arba *Polimer Electrolyte Membrane*). Tai yra plona, elastinga plėvelė, praleidžianti vandenilio jonus. Membrana iš abiejų pusių yra padengta poringais anglies elektrolitais su platinos dalelėmis, kuri yra reakcijos katalizatorius. Tokį elektrocheminį elementą sudaro cilindras su dviem akytaisiais elektrodais (anodu ir katodu), tarp kurių įtaisyta minėta membrana. Kietos būsenos elektrolitas yra pranašesnis už skystą, nes sumažina korozijos problemas, reikalauja retesnės priežiūros.

Degalų elemento veikimo principas. Vidinio elektrodo (anodo) link kanalu tiekiamos vandenilio dujos (H₂), o prie išorinio (katodo) kitu kanalu – suslėgtas drėgnas oras ir iš jo išskirta deguonis (O₂). Vandenilis kaupiasi ant anodo, kuris sulauko vandenilio atomus, išskiria elektronus ir vandenilio jonus (protonus), kurie pro membraną skverbiasi katodo link. Atitrūkę nuo vandenilio jonų elektronai teka prie anodo. Susidaro uždara grandinė (kryptingas elektronų judėjimas) ir sukuriama nuolatinė elektros srovė, kuri prijungtu prie elektrodų (anodo ir katodo) laidu teka vartotojui. Elektronų sąveika su protonais ir ore esančiu deguonimi sudaro vandens molekules (vandenį).

Degalų elementai su protonų membranomis (PEM) priskiriami prie žemoje temperatūroje veikiančių elektrocheminių srovės šaltinių. Sujungus atskirus degalų elementus į bateriją galima turėti jos galią plačiu diapazonu, kas tinka kurti įvairios galios vandenilinius automobilius.

Vandenilio pagrindu pagaminti elektrocheminiai srovės šaltiniai (degalų elementai) su PEM pasižymi penkiomis gerosiomis savybėmis:

- jie veikia tol, kol į juos tiekiamas vandenilis ir deguonis;
- tokio elektrocheminio srovės šaltinio elementų nereikia įkrauti;
- jie veikia esant palyginti žemai temperatūrai (50–80 °C) ir mažam slėgiui (apie 1 bar);
- jie turi santykinai didelę galią bei nemažą efektyvumą (apie 60 %) ir naudingumo koeficientą (40–50 %);
- jie labiausiai atitinka atsinaujinančios (žaliosios) ir žiedinės energetikos principus.

Vandenilio elektrocheminių srovės šaltinių pramoninės gamybos ir įdiegimo automobiliuose pradininkė yra amerikiečių kompanija „General Motors“, 1968 metais sukūrusi pirmuosius tokiu srovės šaltiniu varomus elektromobilius. 1979 metais Kanadoje įsteigta specializuota vandenilio srovės šaltinių gamybos kompanija „Ballard Power Systems“. Ji gamina iki 280 kW galios vandenilio ir deguonies baterijas ir jas tiekia įmonėms „Daimler“, „Chrysler“, „Ford Motor“, GM, „Honda“, „Hyundai“, „Nissan“, „Toyota“, VW. 1990 metais Kalifornijos (JAV) mokslininkai sudarė ekologiškų elektromobilių kūrimo programą ir pavadino ją ZEV (*Zero Emission Vehicle*). Ją patirtį perima ir kitų šalių mokslininkai.

Sukūrus vidaus degimo varikliui konkurencingą elektrocheminį srovės šaltinį, iš principo gali pasikeisti ir ateities automobilio konstrukcija. Tokio automobilio pavyzdį dar 2002–2004 metais sukūrė amerikiečių mokslininkai. Tuomet Detroito automobilių parodoje koncernas „General Motors“ pristatė naują automobilio „GM AUTOnomy“ su universalia važiuokle koncepciją.

Universalios važiuoklės (jos bazėje galima naudoti įvairius kėbulus) viduje paslėpta vandenilio elementų baterija, elektroninis valdymo blokas, vandenilio bakas. Kiekvienas ratas turi atskirą variklį ir pakabą. GM specialistų nuomone, tokia konstrukcija gerokai palengvins automobilių gamybą, jų techninę priežiūrą. Vienas didžiausių šios koncepcijos privalumų – ant tokios važiuoklės galima uždėti bet kokį kėbulą – nuo sportinio kupė iki pikapo, nes jokio mechaninio ryšio tarp jo ir važiuoklės nėra. Klientai galėtų turėti net kelių tipų kėbulus ir keisti juos savo nuožiūra. >>

Vandeniliu varomas autobusas „Toyota-Hino Hydrogen Fuel Cell“ (Japonija).

Kitaip tariant, klientui bus siūloma daugiau savarankiškumo. Iš čia ir koncepcijos pavadinimas.

Vairavimą, stabdymą, ratų sukimą ir kitus mechaninius procesus užtikrina tik drive-by-wire technologijos, t. y. elektroninės jungtys. Kėbulas prie „riedlentės“ jungiamas daugiakontakte universalia jungtimi, esančia plokštės centre.

Koncepcinio elektromobilio maitinimo sistemą sudaro 200 vandenilio elementų baterija (maksimali galia sudaro 129 kW). Jai vandenilį 350 bar slėgiu tiekia trys (po 25 kg) vandenilio balionai. Juose telpa tik 2 kg vandenilio, kurio užtenka nuvažiuoti apie 250 km. Ateityje slėgį balionuose ketinta padidinti iki 500 barų. Tuomet su 4 kg vandenilio būtų galima nuvažiuoti dvigubai toliau.

Elektromobilio priekinius ratus per reduktorių suka 60 kW elektros variklis, maitinamas 125–200 V įtampos nuolatine elektros srove. Vandenilio elementų tiekiamą perteklinę srovę maitina pagalbiniai įrenginiai (pavyzdžiui, šildytuvą, ventiliatorių, kondicionierių ir pan.). 2005 metais ta pati kompanija sukonstravo naują ekologiško automobilio versiją. Jo 73 kW galios ličio jonų baterija suka du trifazius elektros variklius ir priekinius ratus. Kiek vėliau estafetę perėmė GM padalinys įmonė „Chevrolet“, sukūrusi vandenilinį visureigį „Chevrolet Sequel“, kurio rida pailginta iki 500 km.

Amerikiečiai vylėsi, kad tokios autonominės važiuoklės su elektrocheminių baterijų ir elektros variklių jėgainėmis serijinei gamybai bus pritaikytos jau 2020 metais. Deja, šios prognozės nepasitvirtino. Dėl didelės vandenilio ir visos tokiems automobiliams reikalingos infrastruktūros kainos serijinės jų gamybos kol kas atsisakyta. Vėliau estafetę perėmė vokiečiai ir japonai.

Vokiečių įmonės SWB (priklauso BMW) naujo pavyzdžio elektrocheminio srovės šaltinio elementas (ląstelė) sukuria 0,5–0,8 V įtampą, o tokių elementų skaičius priklauso nuo automobilyje naudojamos srovės stiprumo ir įtampos. Baterija gerai veikia 60 °C temperatūroje ir gali būti iki 10 kW galios. Reikiamas baterijai vandenilis yra laikomas specialiuose hidridų bakuose. Jo užtenka aštuonių valandų darbui. Viena iš tokių elektros srovės šaltinių sukūrimo problemų – didelė gamybos savikaina. Dabar tokios baterijos kilovatas elektros energijos kainuoja apie 200 JAV dolerių, o vidaus degimo variklio kilovato energijos kaina – 30 dolerių. Įmonė BMW daug eksperimentuoja su saulės baterijomis. Ilgu ir kruopščiu darbu saulės baterijų naudingumo koeficientą pasisekė padidinti nuo 5 iki 14 proc. Neunburgo [Wald] miestelyje pastatyta elektros stotis su saulės baterijomis per metus pagamina iki 390 tūkst. kWh elektros energijos. Su ja iš vandens elektrolizės būdu yra gaminamas skystas vandenilis. Būtent skystu vandeniliu yra maitinami naujausios kartos degalų elementai, kurių baterija yra sumontuota koncepciniame automobilyje „Opel HydroGen 1“. Skystas vandenilis, atšaldytas iki –235 °C, yra laikomas plieniniame 75 l bake. Tiek vandenilio sveria vos 5 kilogramus. Bateriją sudaro 195 elementai. Ji maitina 35 kW galios trifazį elektros variklį, o šis suka priekinius automobilio ratus. Automobilis gali važiuoti iki 140 km/h greičiu, iki 100 km įsibėgėja per 16 sek. ir su pilnu baku gali nuvažiuoti iki 400 km atstumą. Nors tokie automobiliai yra labai brangūs, specialistų nuomone, tai yra kol kas pažangiausia ir perspektyviausia konstrukcija pasaulyje. Šį automobilį kūrė net 250 Vokietijos ir JAV specialistų. Jeigu bandymų metu neišryškės didelių trūkumų, galbūt netrukus bus pradėta jų serijinė gamyba.

Originalų elektromobilio sprendimą pateikė atkaklieji japonai. Jų sukonstruotas

elektromobilis „Toyota Mirai FCV“ (jap. *Mirai* – ateitis, FCV – *Fuel Cell Vehicle*) yra varomas įmonės patentuotos degalų elementų sistemos TFCS (*Toyota Fuel Cell System*), apimančios degalų elementų ir hibridinę technologijas. Elektros energijai gaminti čia panaudotas vandenilis. Specialistų nuomone, TFCS sistema yra gerokai efektyvesnė negu VDV. Elektromobilį varo 113 kW elektros variklis ir 21 kW baterija. Elektromobilis iki 100 km įsibėgėja per 9 sekundes. Su per 3–5 min. iki 6 l pripildytomis vandenilio talpyklomis ir įkrauta baterija jis gali nuvažiuoti iki 650 km atstumą. Šis elektromobilis „žaliųjų“ klasėje 2015 metais pelnė „Aplinkos sauga 2015“ nominaciją. „Toyota Mirai FCV“ energetinė sistema Hydrogen Fuel Cell veikia taip. Automobilio anglies pluošto degalų talpyklos yra pripildomos vandenilio degalinėje. Pradėdamas važiuoti atidaromas elektromagnetinis vožtuvas ir vandenilis iš talpyklos teka į degalų elementų bloką, kur specialiose ląstelėse (celėse) vyksta cheminė reakcija, kurios metu gaminama nuolatine elektros srovė, sukanti elektros variklį ir automobilio ratus. Automobilyje yra įrengta saugos sistema, kurios jutikliai perspėja apie slėgio nukrypimus maitinimo sistemoje ir uždaro vandenilio talpyklų elektromagnetinius vožtuvus.

Dabar pasaulio keliais rieda apie 7 tūkst. pirmos ir antros kartos „Toyota Mirai“ automobilių. Daugiausia jų yra Vokietijoje, kur išvystytas vandenilio degalinių tinklas. „Toyota Mirai“ kaina Vokietijoje 2020 metais siekė 78 600 eurų. Šiais automobiliais susidomėjo ir Norvegijos įmonė „Uno-x Hydrogen“, kuri iki 2025 metų ketina jų įsigyti net 50 tūkstančių. Bavarijos koncernas „BMW AG“, bendradarbiaudamas su daug pažengusių japonų koncernu „Toyota Motor Corporation“, taip pat ieško racionaliausių vandenilio pritaikymo automobiliuose sprendimų. Kuriamos

vandeniliu maitinamos sistemos, kurios galėtų būti pritaikytos automobiliams su tradiciniais VDV, taip pat hibridams ir elektromobiliams. 2020 metų pradžioje interneto puslapiuose pasirodė žinutė, kad koncerno specialistai sukūrė vandeniliu varomą koncepcinį elektromobilį „BMW i-Hydrogen NEXT“, kuriame naudojama vandenilio energetinė sistema i-Hydrogen NEXT. Jo dviejose suskystintose vandenilio 6 l talpyklose palaikomas iki 700 bar slėgis, o elektromobilis gali turėti 125–275 kW galią. Šią sistemą 2023 metais planuojama įdiegti BMW X5 visureigiuose.

Su vandenilio energetine sistema yra sukurti ir krovininiai automobiliai. Pavyzdžiui, japonų krovininių automobilių gamybos įmonė „Hino Motors Ltd“, bendradarbiaudama su „Toyota Motor Corporation“, sukūrė koncepcinį vilkiką „Hino Profia“, varomą dviejų vandenilio degalų energetinių sistemų „Toyota FC Stack“, kurias naudoja „Toyota Mirai“ vandeniliu varomi automobiliai. O JAV veikianti japonų antrinė įmonė „Toyota Motor North America“ pasiskelbė sukūrusi vandeniliu varomą 25 t vilkiką, skirtą tolimoms kelionėms. Iš „Hino“ čia pasiskolinta judėjimo valdymo sistema, kurioje naudojama didelės kėlimo galios hibridinių transporto priemonių technologija. Šių vilkikų pranašumas – geras mobilumas. Pripildžius talpyklas vandenilio jis gali nuvažiuoti 600 km. Deja, kitų techninių duomenų surasti nepavyko. Įmonės „Hino“ ir „Toyota“ esamų technologijų pagrindu sukūrė ir vandeniliu varomus autobusus, kurie dabar bandomi.

Tikėdama vandenilinio transporto ateitimi jo kūrimą bei gamybą skatina ir Japonijos vyriausybė. Ji vandenilį mato ne tik kaip ekologiškus degalus, bet ir strateginį kurą elektrai mobiliose vandenilinėse jėgainėse gaminti, išstikus stichinių

nelaimių ir sutrikus šalies energetinei sistemai. Todėl neatsitiktinai Japonija pirmąją pasaulyje pagal vandenilinio autotransporto gamybą ir įrengtų vandenilio degalinių skaičių (2019 metais jų buvo 110, artimiausioje ateityje numatoma statyti dar 80). Palyginkime: 2019 metais JAV jų buvo 40, Vakarų Europoje – 152.

Kyla retorinis klausimas. Tai kas gi trukdo pradėti vandeniliu varomų automobilių masinę gamybą plačiu mastu? Peršasi šios mintys. Pirmą, jų gamybą labai brangi ir, deja, nuostolinga, todėl didelė tokių automobilių pardavimo kaina. Antra, mažas vandenilinių automobilių energetinių jėgainių darbo efektyvumas (dabar jis siekia tik 19–23 proc.), o elektromobilių jis siekia 69 proc.). Trečia, nėra tinkamos infrastruktūros (vandenilio gamybos įmonių, transportavimo priemonių, vandenilio laikymo ir užpildymo stočių (degalinių), automobilių TP stočių, autoserviso. Ketvirta, žmonių įsitikinimas, kad vandenilinis automobilis yra nesaugus (būsimus naudotojus gąsdina didelis vandenilio slėgis, didelė sprogdimo ir gaisro tikimybė).

Minėtas abejones gali išsklaidyti (nors informacijos ir mažoka) amerikiečių mokslininkų Dž. Kusmano (John Cushman) ir E. Naumano (Eric Naumann) siūloma nauja energijos šaltinių gamybos technologija, pagal kurią gaminama ir elektros srovė bei vandenilis. Kaip teigia mokslininkai, jų sukurtas energijos šaltinis gamina vandenilį, kada reikia, todėl jį galima saugoti esant mažam slėgiui (1,5–2,0 bar).

Dar kitokią vandenilio panaudojimo technologiją siūlo Kanados Vaterlo (Waterloo) universiteto prof. Xianguo Li. Kad pailgintume degalų elementų eksploatavimo laiką, jis mano, kad degalų elementai ir baterijos turi veikti kartu, t. y. dalis pagamintos elektros

Vandeniliu varomas vilkikas „Hino Profia“ (Japonija).

energijos turi būti nukreipiama sukti automobilio traukos variklį (-ius), o kita dalis – įkrauti akumuliatorių bateriją. Kaip teigia mokslininkas, šis procesas yra nenutrūkstamas, o baterija gali būti įkraunama ir automobiliui stovint. Išradėjas mano, kad ši vandenilio panaudojimo technologija galėtų gerokai atpiginti automobilių gamybą ir ji nebūtų nuostolinga.

2015 metų pabaigoje įvykusioje Paryžiaus klimato kaitos konferencijoje 196 pasaulio šalių lyderiai pasirašė susitarimą mažinti poveikį gamtai, kad vidutinė aplinkos temperatūra neperžengtų 1,5 °C ribos. Remiantis šiuo dokumentu ES iki 2030 metų įsipareigojo teršalų kiekį sumažinti bent 55 proc. ir iki 2050 metų tapti pirmąja neutralaus poveikio ekonomika ir visuomenei. Sprendžiant automobilinio transporto problemas ES iki 2030 metų įsipareigojo mažinti CO₂ taip: lengviesiems automobiliams – iki 37,5 proc.; furgonams – iki 31 proc.; autobusams ir sunkvežimiams – iki 30 proc. Prie šios problemos sprendimo prisidės ir spartesnis vandeniliu varomo autotransporto įdiegimas.

Todėl reikia būti optimistais ir tikėti, kad sudėtingi vandenilio gamybos ir naudojimo klausimai bus išspręsti, nes ekologiškų vandenilinių automobilių realus naudojimas išspręstų daugelį dabar egzistuojančių ekologinių problemų. x

PADAŽAS IŠ KEPTŲ POMIDORŲ

TEKSTAS: Vytautas Radzevičius
NUOTRAUKA: Julius Kalinskas (15min.lt)

Konservavimas yra labai paslaptingas dalykas. Kažkuo primena laikus, kai vaikystėje su kiemo draugais darydavome „sekretus“ – paslaptis po stikliuku. Kur nors pakrūmyje sudėliodavai kompoziciją iš gėlių žiedų, lapelių, dar velniai žino ko ir uždengęs stiklo dužena lengvai užžerdavai žemės. Pasikvietęs draugą ar draugę parodydavai paslaptį – pirštu palengva atsijodavai žemę ir per stiklą pasirodydavo gražūs paveikslėlis. Kaip kaleidoskope. Tada pasigirsdavo pamačiusiojo „tai bent!“.

Taip ir konservuojant. Darai, darai, o po to atidarai kaip didžiulę paslaptį. Ir slapta stebi, ar visiems patinka. Ar yra tas „tai bent!“. O kai dabar visur apstu pernokusiu pomidorų – pakonservuojame iš jų padažą. Ir galima su savo paslaptimi – kas mėgstate, paaštrinkite. Sėkmės!

Jums reikės

- 3 kg pomidorų
- 3 svogūnų
- 1 stiklinės rudojo cukraus
- 2 galvų česnakų
- 2 šaukštų druskos
- 100 ml alyvuogių aliejaus
- 1 aitriosios paprikos ankštis arba 1 arbatinio šaukštelio aitriosios paprikos rozmarinų šakelės arba 1 arbatinio šaukštelio džiovintų rozmarinų raudonėlių šakelės arba 1 arbatinio šaukštelio džiovintų raudonėlių
- 2 šviežių bazilikų šakelių arba 1 arbatinio šaukštelio džiovintų bazilikų
- 1 arbatinio šaukštelio sumaišytų maltų karčiųjų ir kvapiųjų pipirų.

Gaminimas

1. Pomidorus nuplauti, išpjauti kotelius ir supjaustyti į keturias dalis. Į keturias dalis supjaustyti ir svogūnus. Česnakus nulupti, perpjauti skilteles per pusę.
2. Pomidorus, svogūnus, česnakus, aitriąją papriką, kvapiuosius pipirus dėti į skardą, apibarstyti cukrumi, druska, maltais pipirais, žolelėmis ir aliejumi.

3. Kepti 160 laipsnių įkaitintoje orkaitėje 2 valandas. Kai iškeps, sudėti į puodą, viską sutrinti elektriniu trintuvu ir dar kartą užkaitinti puodą iki virimo.

4. Padažą išpilstyti į švarius, iškaitintus stiklainius. Aš jų nekaitinu, išvalau drėgnu skudurėliu, sumirkytu degtinėje ar spirite.

5. Užsuktus stiklainius pastatyti dangteliais žemyn, užkloti ir palikti, kad atvėstų. Laikyti rūsyje ar vėsioje sandėliuke. x

SVEIKINAME

Nuoširdžiausiai sveikiname

Karininko Antano Juozapavičiaus šaulių (Alytaus apskr.) 1-oji rinktinė

ALGIMANTAS GRĖBLIAUSKAS – 65 m.

Vytauto Didžiojo šaulių (Kauno apskr.) 2-oji rinktinė

ANTANAS MOCKEVIČIUS – 80 m.
ALGIRDAS BULOTA – 75 m.
ALEKSANDRAS VITKUS – 75 m.
JONAS GATILIS – 65 m.
ŽYGIMANTAS JĖCKA – 45 m.
GINTAUTAS LIUTVINAVIČIUS – 60 m.
IEVA MATUŠAUSKAITĖ – 20 m.

Vakarų (jūros) šaulių (Klaipėdos apskr.) 3-oji rinktinė

ROLANDAS LUKŠAS – 60 m.
ARŪNAS BARBŠYS – 60 m.

Gen. Povilo Plechavičiaus šaulių (Šiaulių apskr.) 6-oji rinktinė

DANIELIUS KAZLAUSKAS – 65 m.
JŪRATĖ BEINORĖ – 35 m.
EDGARAS JANAUSKAS – 30 m.
ŽILVINAS BOGUŽAS – 25 m.

Žemaitijos šaulių (Telšių apskr.) 8-oji rinktinė

ALGIMANTAS BUDRYS – 65 m.
RIČARDAS RUŠKYS – 45 m.
POVILAS BATAVIČIUS – 35 m.

Plk. Prano Saladžiaus šaulių (Utenos apskr.) 9-oji rinktinė

REGINA ŽVIRBLIENĖ – 45 m.

Karaliaus Mindaugo šaulių (Vilniaus apskr.) 10-oji rinktinė

ANTANAS KANAPIENIS – 65 m.
ZBIGNEV GIRULSKI – 55 m.
EDMUNDAS JAKUBAUSKAS – 55 m.
JAMES JOSEPH II GRYSOVSKI – 55 m.
ALEKSAS LIKAS – 50 m.
VAIDOTAS VILČINSKAS – 50 m.
AINĖ RAMONAITĖ – 45 m.
MINDAUGAS GRINEVIČIUS – 45 m.
MARIUS JUONYS – 45 m.
GINTAUTAS VASILIAUSKAS – 45 m.
VALENTINAS BOGDANOVIČIUS – 40 m.
KRISTINA DAGILIENĖ – 40 m.
PETRAS LENKUTIS PETRAS – 40 m.
VYTENIS PAKŠYS – 40 m.
MINDAUGAS SAKALAUSKAS – 40 m.
JULIUS GRABYS – 35 m.

UŽUOJAUTA

Mirus **JONUI DAGILIUI**, Alytaus m. Motiejaus Aldonio 101-osios kuopos šauliui, reiškiamo nuoširdžią užuojautą šeimai ir artimiesiems.

Karininko Antano Juozapavičiaus šaulių 1-osios rinktinės vadas ir šauliai

KRYŽIAŽODŽIO ATSAKYMAI

Kryžiažodžio „Trumpiausia naktis“ atsakymai:

Vertikaliai:

2. Antalija.
3. Arka.
4. Anadyris.
6. Austrija.
7. Arabija.
8. Krapas.
10. Ekleras.
11. Daunoras.
12. Makdakas.
13. Rasa.
14. Arklidės.

15. Klaipėda.
16. Pasadena.
24. Kastinys.
25. „Svajonė“.
26. Ažuolas.
27. Akuotas.
28. Verdenė.
30. Sąstatas.
33. Varanas.
35. Augulis.
41. Kalas.
42. Ogras.
45. Oras.

47. Agava.
50. Drėma.
51. Apis.
57. Ola.
60. Šo.
61. Fa.

Horizontaliai:

1. Vasara.
5. „Taurus“.
9. Pelėda.
12. Marsas.
17. „Klanas“.
18. Karpažolė.
19. „Ubikas“.
20. Adata.
21. Aūlas.
22. Kybartai.
23. Rekordas.

24. Kapai.
26. Aša.
29. Dūdos.
31. Javai.
32. Ajova.
34. Samas.
36. Atėnė.
37. „Sodra“.
38. Ruduo.
39. Sūnus.
40. Ijo.
43. Odė.
44. Il.
46. Katana.
48. Plyta.
49. Uodega.
52. Ra.
53. Tirana.
54. Snupis.
55. Šamanas.
56. SOS.
58. „Pilėnai“.
59. Salos.
62. Sitis.
63. Bokalas.

15

KRYŽIAŽODIS „VASARVIDŽIO NAKTIES SAPNAS“

HORIZONTALIAI:

1. Alus, pagamintas iš miežių salyklo viršutinės fermentacijos mielių (fermentuojamas palyginti trumpą laiką aukštoje temperatūroje, todėl jo skonis yra saldus, pasižymi vaisių, kartais sviesto, prieskoniais).
4. Bene žinomiausias anglų dramaturgas (parašė romantinę komediją, kurios pavadinimą matote ir šiame kryžiažodyje).
10. Pateikalas iš vandenyje (piene ar sultinyje) virtų kruopų ar grūdų, į kurį gali būti įdėta druskos, cukraus, pieno, spirgų, šviežių ar džiovintų vaisių.
12. Lietuvos sunkiojo roko grupė, pasivadinti senovišku pragaro sinonimu.
14. Snieginis leopardas.
16. Navigacinis prietaisas, skirtas vandens gyliui iš laivo matuoti.
17. Apsauginis galvos apdangalas iš kietos medžiagos.
19. Kupranugarinių šeimos porakanopis žinduolis, šiek tiek panašus į lamą, tik mažesnis (auginama ir Lietuvoje).
21. Buvęs sveikatos apsaugos ministras (ypač nemėgtas dėl alkoholio draudimų).
22. 2001 metų vasarą Vilniuje susikūrusi roko grupė, labiausiai išgarsėjusi dainomis „Nuo durų prie durų“ ir „Linkėjimai tau“.
26. Anglų romantizmo poeto lordo Byrono poema, kuri įkvėpė Giuseppe Verdi sukurti operą, o Adolphe'ą Charlesą Adamą – baletą tokiu pat pavadinimu.
27. 1979 metais režisieriaus Giovanni „Tinto“ Brasso sukurtas prieštarigai vertinamas istorinis filmas apie bene skandalingiausią senovės Romos imperatorių.
31. Kontroluojama ugnis, paprastai deginama atviroje vietoje ir uždegta žmogaus.
35. Vištos „viršininkas“.
36. Bene žinomiausia Lietuvoje Giacomo Puccini opera.
37. Jachtos, kuri, minint Lietuvos tūkstantmečio sukaktį, išplaukė į tūkstantmečio odiseją aplink pasaulį, pirmoji pavadinimo dalis.
38. Natūrali arba dirbtinė sekluma, tinkama perbristi, perjoti ar pervaziuoti upę, ežerą ar pelkę.
39. Mostas, judesys (dažniausiai rankų) kalbos raiškumui padidinti arba susikalbėti, ženklui, signalui, komandai duoti.

40. Ežeras ir kaimas Molėtų r., Mindūnų sen., Labanoro regioniniame parke.
42. Tikroji Vydūno pavardė.
44. Vienas iš platinos grupės metalų, naudojamas lydiniuose su kitais metalais, kiečiausia iš visų žinomų medžiagų.
46. Žmogus, dirbantis po vandeniu, turintis kvalifikaciją atlikti tokį darbą.
49. Savanoriškas ir neatlyginamas pinigų, turto ar paslaugų teikimas.
50. Tai – ir rupūžė, ir titulas Osmanų imperijoje.
51. Tas, kuris iriasi.
54. Skaidraus, bespalvio, sūraus skonio vandeningo skysčio lašas.
55. Takas, kelias ar gatvė su medžių eilėmis iš abiejų jos pusių (būdingas parkuose, miestuose, prie įvažiavimų į dvarus, sodybas).

VERTIKALIAI:

2. Tai, kas dedama prakiurusiai vietai uždengti (bet tuo žodžiu gali būti vadinamas liurbis, nevykėlis, žioplis).
3. Vidinis psichinis žmogaus būvis, nuotaika, nusiteikimas.
4. Kepsnys ant iešmo, vasaros piknikų simbolis.
5. Inžinerinis statinys, skirtas transporto priemonių ir pėsčiųjų eismui.
6. Ūksmininių augalų šeimai priklausantis krūmas, kurio žiedai sukrauti į skėčio formos kekę, o vaisius – kaulavaisis (dažnai apdainuojamas lietuvių dainose).
7. Tam tikrų matmenų ritinio formos medienos gabalas, gaunamas skersai supjausčius medžio kamieną, kurio ilgis daug kartų didesnis už skersmenį.
8. Ūkvedys iš Boriso Dauguviečio komedijos „Žaldokynė“.
9. Plūkto molio grindys.
11. Ir paukštis, ir legendinis Lietuvos žirginio sporto raitelis.
13. Buvęs Lietuvos futbolo klubas, nuo 1996 iki 2000 metų veikęs Šiauliuose, o vėliau parduotas bei perkeltas į Kauną, kur 2003-iaisiais buvo išformuotas ir likviduotas.
15. Šiaurės Rytų Europos gentys, kalbėjusios indoeuropiečių kalbų šeimos kalbomis (iki šių laikų išliko tik lietuvių ir latvių kalbos).

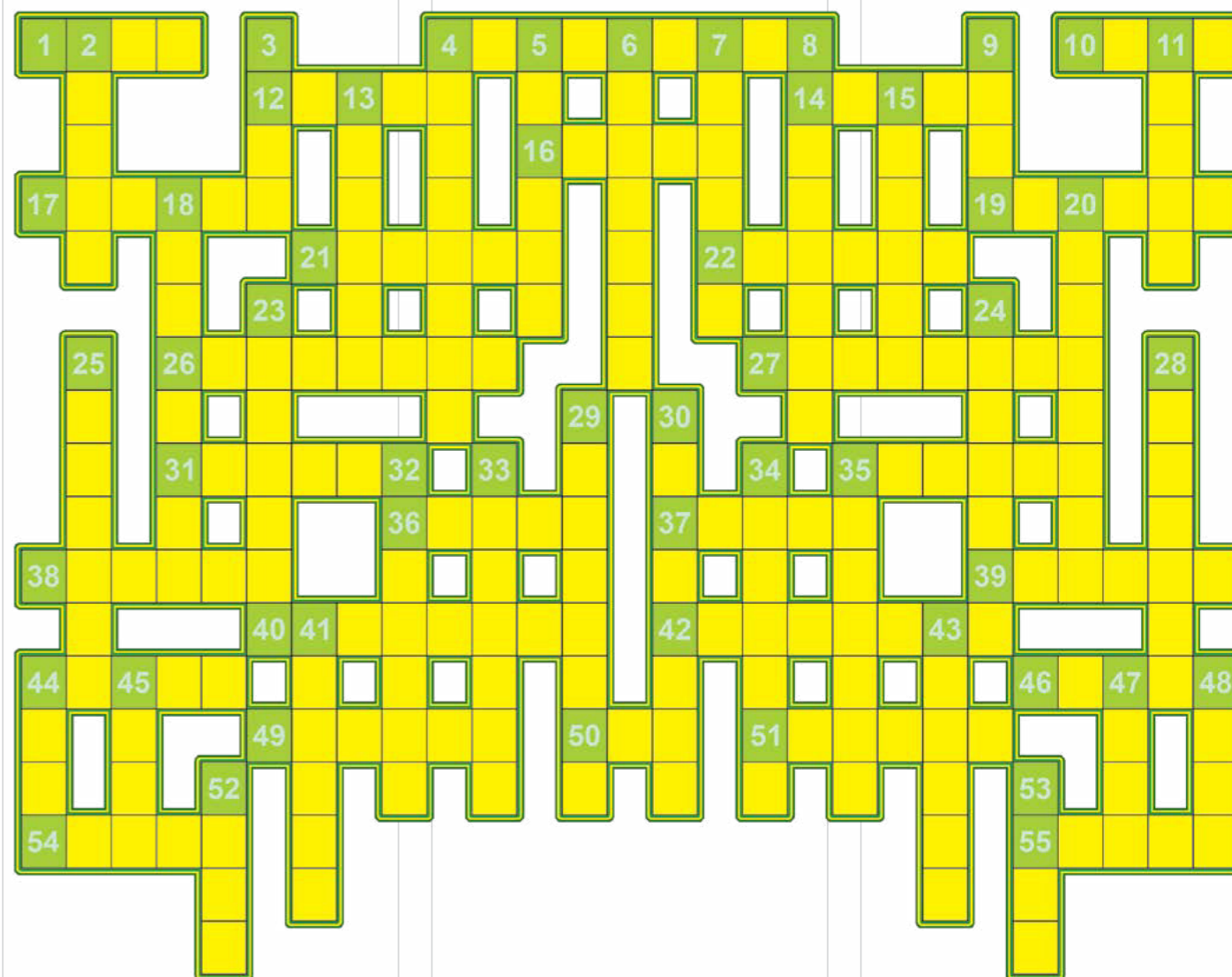
18. Vienas iš Trijų Karalių.
20. Bežiedis, induotinis augalas, augantis žemės paviršiuje (priklauso vienai iš 8 žinomų pačių archajiškiausių Žemės induočių augalų rūšių).
23. Tradicinių vėdarų pagrindinė sudėtinė dalis.
24. Miestas Latvijos vakaruose, Kurše, abipus Ventos upės (1587–1671 metais miestas buvo Kuršo hercogystės sostinė).
25. Batiskafo išradėjas.
28. Miestas Ukrainoje, prie kurio 1709 metais Petro I armija sumušė švedų kariuomenę.
29. Grūdėtos struktūros kristalinė uoliena, pasižyminti ypatingu tvirtumu, todėl naudojama tiek apdailai, tiek kaip statybinė medžiaga (tos uolienos vardu vadinamas legendinis Kauno vyrų rankinio klubas).
30. Nemalonus jausmas, fizinė ar dvasinė kančia, malonumo priešingybė.
32. Greičio varžybų pradmė; skraidymo aparato kilimo nuo žemės momentas.
33. Vietiniai gyventojai, įsikūrę nuo Čiukčių pusiasalio iki Grenlandijos.
34. Vaisius, kuriuo buvo sugundyti mūsų protėviai.
35. Pirmasis kalendorinis prasidedančios žiemos ir dvyliktas metų mėnuo pagal Grigaliaus kalendorių.
41. Miestas, kuris dažnai tituluojamas Lietuvos karaimų sostine.
43. Henriko Senkevičiaus istorinis romanas.
44. Naminis gyvūnas, kuris turi savo Gražuolės Rinkimus (Ramygaloje).
45. Nuopylos nuo salyklo, nerūgęs alus.
47. Nevertotinas žodžio „vaidmuo“ sinonimas.
48. Legendinis Lietuvos DJ.
52. Pilka papūga, dar žinoma kaip Kongo pilkoji papūga.
53. Skaičiavimo vienetas, turintis 60 padalų (dar ir dabar taip skaičiuojami kiaušiniai, daržovės ir pan.). x

Atsakykite į kryžiažodžio klausimus ir siųskite atsakymus paštu iki rugpjūčio 15 d. į „Trimito“ redakciją adresu:

Žurnalas „Trimitas“
Lietuvos šaulių sąjunga
Laisvės al. 34,
44240 Kaunas

SUDARĖ: Kastytis V. Stumbrys

Nepamirškite nurodyti savo atgalinio adreso ir telefono numerio, nes vienas iš atsakiusiųjų burtų būdu gaus prizą – unikalią 1 000 detalių dėlionę „Lietuvos kariai“ ir Šaulių sąjungos sieninį kalendorių. Sėkmės!

TRIMITAS

IR PRIEŠ ŠIMTMETĮ SKAITYTAS

+
Užsiprenumeruok
„TRIMITĄ“ ir
paragink kitą!

2021 metais žurnalas TRIMITAS leidžiamas kas mėnesį.

Žurnale TRIMITAS – šaulystė, karyba, istorija, kelionės, pasaulio pažinimas, išgyvenimo patirtys, lauko virtuvė ir galvosūkliai. Kiekvienam yra ką skaityti.

Žurnalą TRIMITAS galima užsiprenumeruoti Lietuvos pašto skyriuose ir internetu:

www.zurnaluprenumerata.lt
www.prenumeruok.lt

Prenumeratos kaina:

12 mėn. – 20 eurų
6 mėn. – 10 eurų
3 mėn. – 5 eurai